

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PODNIKOVÁ EKONOMIKA

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE/TITLE OF THESIS

Zadlužení státu Libanon

TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJOBA (MĚSÍC/ROK)

06/2021

JMÉNO A PŘÍJMENÍ STUDENTA / STUDIJNÍ SKUPINA

Danny Mourad

JMÉNO VEDOUCÍHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

RNDr. Ing. Jiří Dobrylovský, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Odevzdáním této práce prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci na uvedené téma vypracoval/a samostatně a že jsem ke zpracování této bakalářské práce použil/a pouze literární prameny v práci uvedené.

Jsem si vědom/a skutečnosti, že tato práce bude v souladu s § 47b zák. o vysokých školách zveřejněna, a souhlasím s tím, aby k takovému zveřejnění bez ohledu na výsledek obhajoby práce došlo.

Prohlašuji, že informace, které jsem v práci užil/a, pocházejí z legálních zdrojů, tj. že zejména nejde o předmět státního, služebního či obchodního tajemství či o jiné důvěrné informace, k jejichž použití v práci, popř., k jejichž následné publikaci v souvislosti s předpokládanou veřejnou prezentací práce, nemám potřebné oprávnění.

Datum a místo: 30.04.2021, Praha

PODĚKOVÁNÍ

Rád/a bych tímto poděkoval/-a vedoucímu bakalářské práce za metodické vedení a odborné konzultace, které mi poskytl/a při zpracování mé bakalářské práce.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Národní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SOUHRN

1. Cíl práce:

Hlavním cílem této bakalářské práce je sestavení plánu k řešení ekonomické krize v Libanonu. Dalšími cíli jsou analýza vývoje státního dluhu Libanonu od 90. let 20. století do současnosti v kontextu historicko-regionálních souvislostí. Dále srovnání vývoje státního dluhu Libanonu a ČR a vypočtení salda státního rozpočtu v Libanonu v letech 2015-2019.

2. Výzkumné metody:

Hlavními metodami použitými při zpracování této práce jsou literární rešerše, analýza a komparace. V teoreticko-metodologické části byla v první řadě využita literární rešerše, a to v tématech historie Libanonu a regionálních vztahů na blízkém východě. V této části byla využita také komparace, která porovnávala státní dluh ČR a Libanonu v konkrétním časovém období. V analytické části byly hlavně využity metody komparace a analýzy. Na základě získaných dat bylo vypočtené saldo státního rozpočtu. Dále byl v analytické části sestaven plán pro řešení ekonomické krize. V tomto úseku dominovala metoda analýzy.

3. Výsledky výzkumu/práce:

V teoretické části bylo zjištěno, že libanonskou ekonomiku primárně ovlivňují zahraniční subjekty, které se do dění v Libanonu vměšují. Konfesionalismus se ukázal jako nefunkční systém, a to hlavně kvůli různorodosti názorů politických stran, kterých je příliš mnoho. Je nereálné dostat se ke kompromisu v prostředí kompletně odlišných názorů. Politické strany v Libanonu primárně řeší zahraniční zájmy, sekundárně své zájmy a na zájmy Libanonu se ohled nebere. V analytické části práce byla analyzována ekonomika Libanonu a na základě toho byl vymyšlen plán, který odstraňuje slabé stránky a podporuje silné stránky této ekonomiky. Na základě údajů o veřejných financích bylo vypočteno saldo státního rozpočtu v jednotlivých letech 2015-2019. Dále byl na základě analýzy ekonomiky sestaven plán, který má pomoci Libanonské ekonomice se dostat z toho nejhoršího, a to v časovém úseku do 5 let. Plán konkrétně řeší veřejný sektor, zaměstnanost, elektřinu, mobilní operátory, inventuru státních nemovitostí, odškodnění, bankovní sektor či průmysl.

4. Závěry a doporučení

Na základě identifikovaných slabých stránek byla navržena, prostřednictvím této bakalářské práce, možná zlepšení ekonomické situace v Libanonu. V rámci navržených zlepšení se vyskytovalo i doporučení, kterého je třeba se držet, aby se ekonomická krize v Libanonu nezhoršovala a začala se pomalu hojit. Situace v Libanonu je komplikovaná, ale dostat se z ní není nemožné. V první řadě je potřeba změnit politický systém, poté se věnovat ekonomickému systému. Tyto obory spolu totiž v Libanonu velmi úzce souvisí.

KLÍČOVÁ SLOVA

Zadlužení států, Státní dluh, Veřejný dluh

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SUMMARY

1. Main objective:

The main goal of this bachelor thesis is to compile a plan to address the economic crisis in Lebanon. Other goals are the analysis of the development of Lebanon's sovereign debt from the 1990s to the present in the context of historical and regional contexts. Furthermore, a comparison of the development of the state debt of Lebanon and the Czech Republic and the calculation of the state budget balance in Lebanon in the years 2015-2019.

2. Research methods:

The main methods used in the elaboration of this work are literary research, analysis, and comparison. In the theoretical and methodological part student used literary research of the topic's history of Lebanon and regional relations in the Middle East. In this part student also used comparison, which specifically compared the state debt of the Czech Republic and Lebanon in a specific period. In the analytical part, the mainly used methods were comparison and analysis. Using the obtained data student calculated the state budget balance. In the analytical part, student compiled a plan for resolving the economic crisis. The method of analysis dominated in this section.

3. Result of research:

In the theoretical part was found that the Lebanese economy is primarily influenced by foreign entities that interfere in events in Lebanon. Confessionalism has proved to be a dysfunctional system, mainly due to the diversity of views of too many political parties. It is unreal to have a compromise in an environment of completely different views. Political parties in Lebanon primarily pursue foreign interests, secondarily their interests, and Lebanon's interests are not even considered. In the analytical part of the work student analyzed the economy of Lebanon and devised a plan based on the results that eliminates the weaknesses and supports the strengths of this economy. Then the student calculated the state budget balance in individual years 2015-2019, based on data about public finances. After analyzing the economy, a plan was drawn up to help Lebanon to get out of the worst, in a period of up to 5 years. The plan specifically addresses the public sector, employment, electricity, mobile operators, government real estate inventory, compensation, the banking sector, industry, etc.

4. Conclusions and recommendation:

Based on the identified weaknesses, possible improvements in the economic situation in Lebanon were suggested through this bachelor's thesis. As part of the proposed improvements, there were also recommendations that need to be adhered to so that the economic crisis in Lebanon does not worsen and begins to recover slowly. The situation in Lebanon is complicated, but it is not impossible to get out of it. First, it is necessary to change the political system, then to focus on the economic system. These fields are very closely related in Lebanon.

KEYWORDS

State indebtedness, State debt, Public debt

JEL CLASSIFICATION

G01 Financial Crises
O11 Macroeconomic Analyses of Economic Development
E27 Macroeconomics: Consumption, Saving, Production, Employment, and Investment: Forecasting and Simulation: Models and Applications

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Danny Mourad
Studijní program:	Ekonomika a management (Bc.)
Studijní skupina:	PPE 22
Název BP:	Zadlužení státu Libanon
Zásady pro vypracování (stručná osnova práce):	1. Úvod 2. Teoreticko – metodologická část 2.1 Libanon 2.2 Regionální vztahy na blízkém východě 3. Zadlužení států 3.1 Příčiny vzniku státního dluhu Libanonu 3.2 Porovnání státního dluhu Libanonu a ČR 4. Praktická část 4.1 Meziroční nárůst zadlužení 4.2 Plán, jak se dostat z finanční krize 4.3 Časové spektrum řešení finanční krize 5. Závěr
Seznam literatury: (alespoň 4 zdroje)	<ul style="list-style-type: none">• CARTER, T., DUNSTON, L., THOMAS A. <i>Sýrie a Libanon</i>. Praha: Svojtka & Co., 2009. ISBN 978-80-256-0110-5.• HANZLOVÁ, K. <i>"Své brány Libanone otevři – tvé cedry oheň pohltí!" : vznik a ústavní vývoj Libanonské republiky</i>. Plzeň: Západočeská univerzita, 2020. ISBN 978-80-261-0948-8.• ŠABACKÁ, Y. <i>Konflikt a politika velmocí na Blízkém východě: Libanon – bitevní pole velmocí</i>. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-298-1.• TUREČEK, B. <i>Blízký východ nad propastí: cesta od orientálních diktatur ke svobodě a zase zpátky</i>. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5558-3.
Harmonogram:	<ul style="list-style-type: none">• Zpracování cílů a metodiky do 28. 01. 2021• Zpracování teoretické části do 02. 03. 2021• Zpracování výsledků do 01. 04. 2021• Finální verze do 01. 05. 2021
Vedoucí práce:	RNDr. Ing. Jiří Dobrylovský, Ph.D.

Prof. Ing.
Milan
Žák CSc.

Digitálně podepsal Prof. Ing. Milan Žák CSc.
DN: cn=Prof. Ing. Milan Žák CSc., c=CZ, o=Vysoká škola ekonomie a managementu, a.s., givenName=Milan, sn=Žák, serialNumber=CA10393535
Datum: 2021.01.20 11:40:27 +0100

prof. Ing. Milan Žák, CSc.
rektor

V Praze dne 20. 1. 2021

Obsah

1 Úvod	1
2 Teoreticko-metodologická část práce	3
2.1 Libanon	3
2.1.1 Historie	3
2.1.2 Politický systém	5
2.1.3 Obyvatelstvo	6
2.1.4 Ekonomika	6
2.2 Regionální vztahy na blízkém východě	11
3 Zadlužení států	13
3.1 Příčiny vzniku státního dluhu Libanonu	16
3.2 Porovnání státního dluhu Libanonu a ČR	18
4 Metodika	20
5 Analytická část práce	21
5.1 Meziroční nárůst zadlužení	21
5.2 Plán, jak se dostat z finanční krize	32
5.3 Časové spektrum řešení finanční krize	37
6 Závěr	38
Literatura	40
Přílohy	I

Seznam tabulek

Tabulka 1 Struktura a vývoj státního dluhu ČR.....	18
Tabulka 2 Struktura a vývoj státního dluhu Libanonu	18
Tabulka 3 Vývoj státního dluhu Libanonu v letech 2005-2011	22
Tabulka 4 Vývoj státního dluhu Libanonu v letech 2012-2020.....	22
Tabulka 5 Vývoj HDP v letech 2015-2019	24
Tabulka 6 Veřejné finance 2015-2019	26

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj dluhu k HDP (2005-2018)	23
Graf 2 Vývoj státního salda.....	27

1 Úvod

Libanon je malý stát ležící na blízkém východě s hlubokou historií a velkým přírodním bohatstvím. V současné chvíli prochází Libanon ekonomickou krizí. Práce se snaží nalézt vhodná řešení pro tuto krizi.

Nedávno se dostal Libanon do povědomí širší veřejnosti kvůli obrovskému výbuchu zásob dusičnanu amonného v přístavu, který značně poškodil hlavní město Bejrút. Ještě dříve, než nastal tento výbuch, procházel Libanon obrovskou ekonomickou krizí. Výbuch byl tzv. posledním hřebíkem do rakve. Po výbuchu se o Libanonu už nemluví. Stát teď prochází obrovskou finanční krizí, která se týká hlavně bankovního sektoru, který je v tuto chvíli na pokraji zhroucení. Libanonská libra se již zhroutil a vkladatelé přišli o své miliónové úspory na svých účtech. Inflace znehodnotila výplaty, a to především ve veřejné správě, policii a armádě. Existence chudoby se od roku 2019 ztrojnásobila.

Libanonská ekonomika se hroutí už nejméně 10 let. Od doby, kdy se Saudská Arábie a další sunnitsky založené státy rozhodly, že kvůli rostoucímu vlivu Hizballáhu na Libanonskou politiku, přestanou Libanon dotovat. S rostoucí korupcí a nezodpovědností rostla i míra zadluženosti, která teď dosáhla astronomických čísel. Libanon je relativně třetí nejzadluženější zemí světa.

Lidé, kteří se nepohybují v ekonomice často neví, co je to státní dluh, jaká je jeho výše, jak se vypočítává atp. Je zřejmé, že státní dluh veřejnost chápe jako obrovský problém. Většina veřejnosti ani neví, jaké jsou příčiny vzniku státního dluhu, a především jaké mohou být dopady dalšího růstu dluhu na ekonomiku, na stát jako celek i na jednotlivé občany.

Státní dluh v Libanonu dosáhl bodu, ze kterého nebude lehké se dostat. Největším problémem je zacyklení v dluzích. Stát nebyl schopen zaplatit své dluhy, a tak si půjčoval znova, čímž si zhoršil rating a zvýšily se mu zároveň úroky, což vedlo k dalšímu navýšení dluhu.

Hlavním cílem této bakalářské práce je sestavení plánu k řešení ekonomické krize v Libanonu. Dalšími cíli jsou analýza vývoje státního dluhu Libanonu od 90. let 20. století do současnosti v kontextu historicko-regionálních souvislostí. Dále srovnání vývoje státního dluhu v Libanonu a v ČR.

Hlavními metodami použitými při zpracování této práce jsou literární rešerše, analýza a komparace.

Úvodní kapitola této práce se zabývá státem Libanon v obecné rovině. Konkrétně řeší jeho historii a dějiny jako státu a jako území. Dále je vysvětlen politický systém, jeho rozdělení a způsob vlády. Další část úvodní kapitoly se zabývá složením obyvatelstva v Libanonu, z hlediska náboženského. Tato část je důležitá k pochopení politického systému konfesionalismu, který není tak obvyklý. Poslední část úvodní kapitoly se zabývá ekonomikou Libanonu. Tato část je stěžejním bodem úvodní kapitoly, a to z důvodu nastínění ekonomických problémů a systémů, kterým se tato bakalářská práce věnuje.

Další kapitola se zabývá regionálními vztahy na blízkém východě. Tato kapitola má za úkol představit pozadí regionálních vlivů politické hry v Libanonu. Libanon je totiž země, která podléhá vlivům velmocí, a to hraje obrovskou roli v politickém a v ekonomickém dění. Jsou zde popsány jednotlivé vztahy mezi velmocemi a dále i způsoby spolupráce s politickými stranami v Libanonu.

Třetí kapitola teoretické části se věnuje zadlužení států v obecné rovině. Jsou zde vysvětleny rozdíly mezi veřejným dluhem a státním dluhem, vnějším a vnitřním dluhem a způsoby počítání dluhu. V této části jsou také uvedené metody, kterými státy řeší své dluhy, mezi něž patří např. vydávání státních dluhopisů nebo půjčky.

Další část je zaměřena již konkrétně na státní dluh Libanonu a jeho strukturu. Součástí kapitoly je analýza politicko-historických souvislostí, které mají vliv na vznik a vývoj státního dluhu Libanonu od 90. let 20. století do současnosti. V poslední části této kapitoly je porovnán státní dluh ČR a Libanonu v letech 2012-2020. Zde jsou analyzovány větší výkyvy a také podíl vnitřního a zahraničního dluhu na dluhu celkovém.

Poslední kapitola teoretické části se věnuje čistě metodice zpracování bakalářské práce. Konkrétně řeší zdroje informací a způsoby, kterými byly tyto informace zpracovány.

V analytické části se práce věnuje v první řadě meziročnímu zadlužení státu Libanon. Zpracovává čísla, která byla získána výzkumem a postupně řadí události, které k těmto číslům vedly. Dále byl proveden výzkum veřejných financí a na základě získaných údajů bylo za pomoci vzorce vypočteno státní saldo v letech 2015-2019. Výsledky byly zakresleny do grafu. Stěžejním bodem analytické části je druhá kapitola, která se věnuje konkrétním reformám, díky kterým se dostane Libanon z ekonomické krize. Patří sem jak ekonomické, tak i politické reformy. Student na základě zjištěných informací formuloval konkrétní vhodné návrhy reforem, které by Libanonu mohli pomoci. Poslední fáze analytické části pak řeší časové spektrum navržených řešení.

Závěr práce je shrnutím, které je doplněno o doporučení studenta.

2 Teoreticko-metodologická část práce

V teoreticko-metodologické části práce byly zpracované 3 oblasti problematiky, kterým se tato bakalářská práce věnuje. První část je zaměřena na popis Libanonu z hlediska historie, politického systému, obyvatelstva a hlavně ekonomiky. Poté se práce věnuje výzkumu politického systému Libanonu, čím byl jiný a jak se měnil postupem času. Dále je práce zaměřena na strukturu obyvatelstva v Libanonu. V poslední oblasti první části se pak práce zaměřuje na ekonomiku Libanonu, protože je potřeba poznat, jak a z čeho je tvořena libanonská ekonomika, a to proto aby mohlo být přesně definováno řešení finanční krize. V další oblasti se práce zaměřuje na analýzu regionálních vztahů na blízkém východě, které do značné míry ovlivňují dění v Libanonu. Další oblastí teoretické části je zadlužení států. Zde je vysvětlen význam zadlužení, čím je zadlužení tvořeno, jak se měří a jak se řeší. To vše zatím v obecné rovině. Dále jsou zde popsány příčiny vzniku státního dluhu konkrétně v Libanonu, což je doplněno o podrobný popis jednotlivých důvodů, které k tomu vedly. V poslední oblasti teoretické části jsou porovnány státní dluhy ČR a Libanonu, a to v období od roku 2012 do 2020. Mimo jiné jsou zde pak také analyzovány důvody větších výkyvů.

2.1 Libanon

Libanon je stát ležící na Blízkém východě v Asii na pobřeží Středozemního moře. Na jihu sousedí s Izraelem a na východě se Sýrií. Rozloha Libanonu je 10 452 km čtverečních, takže je přibližně 8x menší než ČR. I přes svou malou rozlohu má Libanon velké přírodní bohatství a bohatou historii. Libanon se dále vyznačuje rozmanitostí svého obyvatelstva, jak z náboženského, tak politického hlediska. Muslimové tvoří 54 procent, křesťané 41 procent a drúzové 5 procent obyvatelstva (Statistický úřad v Libanonu, 1932). Hlavním městem je Bejrút, ve kterém žije 1,5 milionu obyvatel. Celkem má Libanon zhruba 6,8 miliónů obyvatel, žijících na jeho území. Obyvatelstvo tvoří 4,8 miliónů Libanonců, 500 tisíc registrovaných palestinských uprchlíků, 950 tisíc syrských uprchlíků a zhruba 300 tisíc neregistrovaných palestinských uprchlíků (Světová banka, 2019). Zajímavým faktem však je, že po světě žije dalších 14 miliónů Libanonců. Úředním jazykem je arabština, francouzština je ústavou stanovený druhý jazyk.

2.1.1 Historie

Libanon se nachází v oblasti Levanty. V minulosti se zde nacházela velká řada státních útvarů a rozlišných civilizací. Poprvé se území osídlilo zhruba před sedmi tisíci lety. (Dumper, Stanley, Bruce, Abu-Lughod, 2006, s.104) Jednalo se o území Fénicie. Odhaduje se, že Féniciané žili v době 3200 do 500 př. n. l. Po Fénicii se území stalo součástí Římské říše a bylo tak jednou z prvních zemí na světě, kam se křesťanství dostalo. (Dumper, Stanley, Bruce, Abu-Lughod, 2006, s.104)

Libanon byl od 16.století součástí Osmanské říše až do konce 1.světové války. Po konci 1.světové války se stal Libanon francouzským mandátním územím. V roce 1943 Libanon vyhlásil nezávislost. (Ježová, Burgrová, 2011, s.91) Stal se parlamentní republikou s nábožensky konfesním systémem. Systém je založen na rovnoměrnosti náboženských skupin v rámci politického systému. Libanon byl ze začátku ekonomicky a politicky rozvinutou a stabilní zemí. Příchod palestinských běženců do země vedl k následnému vyostření vztahů mezi náboženskými komunitami. (Ježová, Burgrová, 2011, s.94) Země se v roce 1975 propadla do občanské války. Válka trvala do roku 1990. Země byla okupována Izraelem (1985 až 2000) a Sýrií (1975 až 2005).

V roce 1943 došlo k důležité dohodě mezi hlavními představiteli Libanonu, tzv. Národním paktu. Jde o nepsanou dohodu o rozdělení moci mezi hlavními náboženskými skupinami. Prezidentem se tak může stát pouze maronita, premiérem sunnita a předsedou parlamentu šíita. (Ježová, Burgrová, 2011, s.94)

Homola (2009, s.51) konstatuje, že po vyhlášení státu Izrael, měl Libanon velký příval palestinských uprchlíků a výsledkem toho vzrostlo na území Libanonu napětí. Palestinci se střetávali s místními obyvateli. Křesťané se cítili utlačováni. Postavili se tak proti palestinským uprchlíkům, kteří měli podporu sunnitských muslimů. (Homola, 2009, s.51) Bejrút byl rozdělen na východní a západní část. Východní Bejrút byl v rukou muslimů a západní v rukou křesťanů podporovaných Izraelci. (Homola, 2009, s.65)

Parkinson (2007, s.63) uvádí, že od roku 1981 byly přítomné mezinárodní jednotky a došlo ke stabilizaci. Palestinci nadále pokračovali v ostřelování Izraele, a proto byla zahájena operace Mír pro Galileu. Jednalo se o první libanonskou válku. (Parkinson, 2007, str.63) Izraelské jednotky překročily Libanonské hranice a začaly obsazovat území. Nakonec obklíčily i Bejrút. Nejvyšší představitel OOP Jásir Arafat se rozhodl opustit se svými jednotkami Libanon a přestěhovat se do Tunisu. (Šabacká, 2011, s.254)

V květnu roku 1983 podepsal Libanon s Izraelem a USA dohodu o stažení izraelských jednotek z území Libanonu. Dohoda byla ale podmíněna odchodem syrských jednotek ze země. Sýrie tuto podmínku odmítla, ale i přesto se izraelské jednotky postupně stáhly. (Homola, 2009, s.110) Izrael zasahoval do války nepřímou, a to podporou křesťanů pod vedením generála Aúna. V roce 1989 zahájil generál Aún boj za vyhnání syrských jednotek ze země. Poté byl Aún obklíčen Syřany a musel utéct na francouzské velvyslanectví. (Šabacká, 2011, s.275) Generál Aún je mimochodem současný prezident Libanonské republiky.

Občanskou válku v Libanonu ukončila až Taífská dohoda. (Malley, 2018, str. 121) Jedná se o dokument přijatý libanonskými poslanci v říjnu 1989. Přijata byla tzv. Charta národního usmíření. Charta představovala ústavní a správní reformu, jež omezila postavení maronitů v zemi. Taífská dohoda ukončila 15 let trvající občanskou válku v Libanonu. (Šabacká, 2011, s.275)

Dále uvádí Šabacká (2011, s.283), že v roce 1990 začala poválečná obnova země. V květnu 1992 odstoupila vláda, z důvodu sociálních nepokojů, které byly vyvolány tíživou hospodářskou situací a následně proběhly parlamentní volby v srpnu 1992. Volby vyhrála pro syrská většina. Ustavena byla vláda Rafíka Harírího, jež prosazuje ekonomickou obnovu země a s tím související růst zadlužování. (Šabacká, 2011, s.283) Celá devadesátá léta pokračovaly útoky Hizballáhu na Izrael z jižní části Libanonu. Izrael na ně reagoval odvetnými útoky.

Šabacká (2011, s.296) tvrdí, že roku 2001 začali křesťané protestovat proti přítomnosti Syrských jednotek a proti vměšování Sýrie do vnitřních záležitostí Libanonu. Až v polovině roku 2001 stáhla Sýrie svá vojska z Bejrútu a vyhověla tak požadavkům Libanonců. (Šabacká, 2011, s.296)

Ježová a Burgrová (2011, s.93) uvádí, že 14. února roku 2005 byl spáchán atentát na bývalého libanonského premiéra Rafíka Harírího, který představoval symbol poválečné obnovy Libanonu i jeho liberální politiky. Atentát vyvolal vlnu proti syrským demonstracím. Ježová a Burgrová (2011, s.93) dále tvrdí, že hlavní demonstrace proběhla 14. března stejného roku a zúčastnilo se jí zhruba 1 milion lidí, což v té době představovalo čtvrtinu obyvatelstva Libanonu. Byl to počátek tzv. cedrové revoluce. O dva měsíce později bylo dokončeno stahování syrských vojsk z Libanonu. Syrskému stažení předcházela velký tlak ze strany mezinárodního společenství a libanonské opozice. Ta otevřeně obvinila Sýrii z podílu na únorovém atentátu. Sýrie popírá, že by s atentátem měla cokoliv společného.

Libanonci jsou ovšem přesvědčeni o opaku. (Ježová a Burgrová, 2011, s.93) Podobný názor má Homola (2009, s.135), který uvádí, že velká část světové veřejnosti viní právě Sýrii z atentátu. Americké ministerstvo zahraničí téměř okamžitě odvolalo svou velvyslankyni z Damašku. (Homola, 2009, s.135)

Šabacká (2011, s.298) uvádí, že v roce 2006 došlo ke konfliktu na izraelsko-libanonských hranicích. Jednalo se o operaci hnutí Hizballáh, při které byli uneseni 2 Izraelci. Libanon požadoval jejich propuštění a Hizballáh naopak žádal o propuštění všech svých lidí z Izraele. (Šabacká, 2011, s.298)

Izrael zahájil letecké útoky. OSN vyzýval k ukončení konfliktu a do Bejrútu přijel hlavní vyjednávač OSN. Ten vyjádřil solidaritu a podporu libanonské vládě. Izraelci ničili především infrastrukturu. (Šabacká, 2011, s.298) Útoky pokračovaly i 2 týdny v srpnu a 11. srpna pak přijala Rada Bezpečnosti Organizace Spojených Národů rezoluci č. 1701. 14. srpna došlo k zastavení vojenských útoků. Izraelská armáda se stáhla za hranice a libanonská vojska se rozmístili po celém jižním území. (Šabacká, 2011, s.299)

2.1.2 Politický systém

Libanon je parlamentní republikou. Politické strany jsou organizované na konfesním principu. V Libanonu platí ústava z roku 1926 a je nejstarší ústavou v arabském světě. (Ježová, Burgrová, 2011, s.94). V roce 1990 byla doplněna Taífskou dohodou. Taífská dohoda zaručila rovnoprávnost muslimů a křesťanů ve vládě. V zemi se praktikuje politický konfesionalismus, který rozděluje politické mandáty rovnoměrně podle náboženství. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Ježová a Burgrová (2011, s.102) tvrdí, že soužití mnoha náboženských komunit představuje velkou výzvu pro udržení politické a sociální stability země. Vnitropolitické krize a mezináboženské spory byly navíc podpořeny neustálým vměšováním a vojenskými intervencemi velmocí a sousedních států. (Ježová, Burgrová, 2011, s.102)

Zastupitelský úřad ČR v Libanonu (2020) uvádí, že zákonodárnou moc představuje jednokomorové národní shromáždění se 128 křesly. Křesla jsou rozdělena po 64 křeslech mezi muslimy a křesťany. Z deseti náboženství je v parlamentu nejsilněji zastoupena maronitská církev (33 křesel), následována šíity a sunnity (po 27 křeslech). (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020) Volby se konají jednou za čtyři roky. Poslední proběhly v roce 2018 po 9 letech. Poslanci si totiž po volbách v roce 2009 několikrát prodloužili mandát, protože se nedokázali dohodnout na novém volebním zákoně. (ČTK, 2018) Dle zastupitelského úřadu ČR v Libanonu (2020), je v současném národním shromáždění 20 stran a dalších 7 nezávislých. Ježová a Burgrová (2011, s.94-95) uvádí, že se strany po atentátu na tehdejšího premiéra Rafika Haririho – rozdělili do 2 aliancí a tou první je – Aliance 8. března, kam patří např. Hizballáh, Amal nebo Volné vlastenecké hnutí. Tato aliance je pro syrská a představuje primárně šíitskou část muslimů. Druhá aliance je aliance 14. března, která je proti syrská a nacionalistická v čele s Hnutím budoucnosti. Další členské strany jsou např. Kataib, Libanonské síly, a další. (Ježová, Burgrová, 2011, s.94-95) V čele Hnutí budoucnosti je syn zesnulého premiéra Rafika Haririho, Saad Hariri. Předsedou parlamentu je od roku 1992 Nabih Birri (předseda hnutí Amal).

Zastupitelský úřad ČR v Libanonu (2020) konstatuje, že výkonnou moc představuje vláda s 30 členy. V jejím čele je předseda vlády, který musí být sunnitský muslim. Ve vládě se nachází 10 stran. Křesla se opět dělí mezi muslimy a křesťany. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Úřad dále uvádí, že současná vláda je technokratická a byla jmenována 21.ledna 2020 po rezignaci tehdejšího premiéra Saada Harírího. Odstoupení Harírího bylo důsledkem celonárodních protivládních protestů, které probíhali od října roku 2019 (tzv. Říjnová revoluce). (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020) Demonstranti si stěžovali hlavně na korupci, která uživala Libanon od roku 1990. Sestavení vlády bylo totiž mnohdy o vyjednávání mezi stranami a často se na posty ministerstev dostávali lidé, kteří tomu vůbec nerozuměli. Nová vláda měla být sestavena odborníky bez politické minulosti. Tato vláda získala důvěru parlamentu 11.února 2020. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

2.1.3 Obyvatelstvo

V Libanonu žije zhruba 6,8 mil. obyvatel. (Světová banka, 2019) Většina obyvatelstva jsou Arabové, ale žijí tam i menšiny např. Arméni, Turkmeni atp. Muslimové tvoří v Libanonu 60 % celku a zbytek jsou křesťané, hlavně maronité. Muslimové se dále dělí na Šiity (32 %), Sunnity (21 %), Drúzy (7 %) a Alavity. (Statistický úřad v Libanonu, 1932) Křesťané se dělí na Maronitské katolíky, Římský katolíky, Řecký katolíky, Řecký pravoslavný a Arménskou apoštolskou církev. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020) Úřad dále konstatuje, že je v Libanonu oficiálně uzavřeno 18 náboženských sekt. Gramotnost obyvatelstva se pohybuje kolem 90 %. Libanon je jednou z nejvyspělejších arabských zemí, a to právě z důvodu značného výskytu křesťanské komunity. Úředním jazykem je arabština, ale na školách se vyučují předměty hlavně v angličtině nebo francouzštině. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

2.1.4 Ekonomika

Libanon je zemí se svobodným trhem. Drží se tradice „laissez-faire“ neboli tzv. „nechte činit, nechte plynout“. Toto heslo je heslo klasického liberalismu a vyjadřuje hlavní ekonomickou zásadu, aby stát nezasahoval do ekonomiky a hospodářství.

Libanon má klasickou a tradiční strukturu ekonomiky. 80% ekonomiky tvoří služby, 15% průmysl a 5% zemědělství. (Ministerstvo financí v Libanonu, 2020) Proto závisí ekonomika hlavně na politické a bezpečnostní situaci v regionu. Potenciál libanonské ekonomiky se v posledních letech nenaplnuje, přestože Libanon disponuje výhodnou polohou (celoročně zasněžené hory a atraktivní krajina u Středozemního moře), unikátní historií, vzdělaným obyvatelstvem a dobrými vztahy s EU.

Libanon patří mezi nejrozvinutější země regionu, ačkoli ho občanská válka (1975-1990) připravila o pozici obchodního a bankovního centra středního východu. V době ekonomického bohatství Libanonu jezdili šejkové z Emirátnů do Bejrútu a říkali, že sní o tom, aby Dubaj jednou vypadala jako Bejrút. Celkem úsměvná a zároveň smutná představa, když si člověk uvědomí, kde je dnes Dubaj a kde Bejrút. Po občanské válce proběhla obrovská rekonstrukce finanční a fyzické infrastruktury, která způsobila enormní státní zadlužení. Libanon se s tím vypořádává do dnes. Období obnovy bylo přerušeno v roce 2006 válkou mezi Hizballáhem a Izraelem. Libanon utrpěl značné škody hlavně na infrastruktuře. Říká se, že nezůstal stát ani jeden most v celém Libanonu. Zničeno bylo dále zhruba 30 000 bytových jednotek. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Podle zastupitelského úřadu ČR v Libanonu (2020) má Libanon solidní obchodní vztahy s EU. V roce 2002 byla sjednaná Asociační dohoda, která měla za cíl hlavně liberalizaci vzájemné směny průmyslových a zemědělských výrobků. V prvních letech dohody, zaznamenal Libanon obrovský hospodářský nárůst zhruba kolem 10 %. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Úřad dále uvádí, že se v roce 2011, v důsledku války v Sýrii, začala ekonomická situace Libanonu značně zhoršovat. Mezi hlavní důvody, jež vedly ke zhoršení situace patří příliv 1,1

milionu migrantů, napětí v politické situaci, uzavření tradičních obchodních cest, a hlavně pokles zájmu investorů z důvodu zhoršující se situace na celém blízkém východě. Tyto důvody v kombinaci s dalšími menšími zapříčinily ekonomický propad v letech 2011-2017 o 2 %. V roce 2019 se kvůli krizi propadla libanonská ekonomika ještě hlouběji a v roce 2020 už ekonomika zaznamenala negativní růst. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Hlavní motory libanonské ekonomiky (turisti, nemovitosti, průmysl) najednou nefungovaly a bankovní sektor, který odolával se ukázal jako zranitelný. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2019) V posledních letech se v bankovním sektoru v Libanonu odehrávaly věci, které napovídaly tomu, že přijde krize. V prvé řadě to byly vysoké úrokové sazby na běžných účtech (okolo 10 %). Banky chtěly, aby lidé vkládali své finanční prostředky na účet a ti na oplátku dostávali 10 %. Pro lidi to byla samozřejmě výhodná investice, jelikož se výnos z běžných investic pohybuje okolo 5 % ročně.

V roce 2019 se ekonomická situace v Libanonu dále zhoršovala a vyvolalo to obavy, že se ekonomika zhroutí. Z důvodu zpomalení ekonomického růstu a poklesu významných finančních transferů (dříve Libanonci v zahraničí převáděli ročně zhruba 8 mld. USD do vlasti) se zvýšil jeden z největších státních dluhů a v zemi už nebyla žádná likvidita. Vláda se na podzim roku 2019 rozhodla, že zavede daň na internetové hovory (Whatsapp, Facetime apod.), a tím spustila největší povstání za poslední období. Důsledkem povstání rezignoval premiér Saad Harírí v říjnu 2019.

Veřejný dluh roste a v roce 2019 dosahoval 170 % HDP. V roce 2020 se očekávalo, že překoná hranici 171 % HDP. Libanon se stal třetím nejzadluženějším státem světa a nejzadluženějším státem mezi arabskými zeměmi. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Úřad ČR v Libanonu dále konstatuje, že devizové rezervy v centrální bance klesaly. Na konci roku 2019 deklarovala vláda rezervy ve výši 31 miliard USD. Od léta roku 2019 je záporný růst bankovních vkladů. Na konci roku 2019 dosáhly vklady negativního zůstatku (5 mld. USD). (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Po „Říjnové revoluci“ v roce 2019 se uzavřely banky na 2 týdny, což způsobilo pochopitelně paniku mezi vkladateli. Stát omezoval výběry peněz z bank a vnitrostátní i zahraniční transfery, čímž začala více klesat kupní síla. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020) Dále tvrdí úřad, že se začala zvyšovat i nezaměstnanost a dovozci nemohli zaplatit importované zboží. V druhé půlce roku 2019 vznikl paralelní devizový trh. Ten se rychle odpoutal od fixovaného pevného kurzu libanonské měny LBP k USD (1507.5 LBP/USD) a na konci toho roku se 1 USD měnil za 2000 LBP/USD. Důvodem bylo, že v komerčních bankách nebylo dostatek likvidity. A to bylo způsobeno spekulativním odlivem financí do bank v zahraničí, především od politiků, kteří dost dobře věděli, že nastane finanční krize.

Země čelila, kromě politickým a ekonomickým problémům, i mnoha sociálním problémům. Velký příliv uprchlíků ze Sýrie otřásl demografickou rovnováhou země. Otřásl také trhem práce a vyvinul obrovský tlak na infrastrukturu, na nájmy a na dodávky základních služeb, jako jsou např. voda a elektřina. Dále se zvýšila i nezaměstnanost. Po „Říjnové revoluci“ 2019 se situace zhoršila, došlo ke ztrátě velkého množství pracovních míst, k uzavírání některých podniků a k prohloubení chudoby.

Na začátku roku 2018 podepsala libanonská vláda smluvní dohody pro průzkum a těžbu ropy a zemního plynu. Vláda oznámila, že by se ekonomická situace měla během krátké doby zlepšit díky objevům ložisek ropy a zemního plynu a že Libanon vstoupí do klubu exportérů. V roce 2020 se situace nevyvíjela nejlépe.

Otazníkem zůstalo, zda se pokryjí náklady na těžbu vůči vlastním objemům ložisek. Do kalkulací se totiž negativně promítá i současná krize v energetických komoditách na světě. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Zveřejněná výše inflace 3,1 % (Ministerstvo financí Libanonu, 2020) za rok 2019 neodpovídá realitě. Inflace je uměle držena díky státní subvenci základních potravin jako jsou mouka a cukr a pohonné hmoty. Ve druhé polovině 2019 inflace ve skutečnosti rostla více a pohybovala se i ve dvouciferných hodnotách. (Ministerstvo financí v Libanonu, 2020)

Finanční a ekonomická krize je navíc prohloubena pandemií koronaviru a neustálým uzavíráním téměř celé ekonomiky. Roste také nezaměstnanost.

Soukromé společnosti jsou již několik let v recesi. Od roku 2019 se navíc potýkají s výrazným zhoršením situace z důvodu snížení ekonomických aktivit a poklesem likvidity na libanonském finančním trhu. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Banky zavedly restriktce, mezi něž patří např. regulace směny a výplat USD, omezování všech transferů apod. To přispělo k dalšímu snížení kupní síly a společnosti byly nuceny snižovat své náklady, hlavně mzdy.

Podle statistického úřadu dosáhla míra nezaměstnanosti v prosinci 2019 11,4 % (aktivní populace). Nezaměstnanost mezi mladými lidmi (15-24 let) dosáhla 23,3 % a nezaměstnaných je také 35,7 % vysokoškolských absolventů. (Statistický úřad Libanonu, 2020)

Ježová a Burgrová (2011, s.97) uvedly, že bankovníctví tvoří nejvýznamnější část Libanonské ekonomiky. Libanonskou ekonomiku primárně tvoří služby. Představují totiž téměř 80 % libanonského HDP a zaměstnávají dvě třetiny celkové pracovní síly. (Ježová a Burgrová, 2011, s.97)

Zastupitelský úřad ČR v Libanonu dále tvrdí (2020), že cestovní ruch představuje téměř 20 % HDP a zaměstnává 18 % aktivní populace. Sektor rostl až do počátku syrské krize v roce 2011. Ke konci roku 2019 byl zaznamenán meziroční pokles turistů v Libanonu zhruba o 14 % a pokles obsazenosti hotelů v Bejrútu o 10 %. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020) V souvislosti s pandemií COVID -19 ještě nejsou zveřejněná čísla, ale je zjevné, že se situace ještě zhoršila.

Sektor nemovitostí byl v minulých letech jedním z hlavních pilířů libanonské ekonomiky. V roce 2018 začaly klesat ceny nemovitostí. Lze to vysvětlit jako přirozenou regulaci cen nadhodnocených nemovitostí. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020) Centrální banka začala v roce 2012 dotovat půjčky na bydlení prostřednictvím komerčních bank, aby mohl realitní sektor přispět k růstu libanonské ekonomiky. Dotace skončily v roce 2018 a od té doby klesly realitní transakce o 17 %. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Ekonomická politika vlády se teď soustředí na vyřešení problému spojeného s libanonským dluhem a na přilákání finanční pomoci ze zahraničí.

Aby Libanon mohl dostat finanční pomoc k oživení jeho ekonomiky je zapotřebí, aby provedl kompletní reformu bankovního sektoru, reformu rozpočtu (racionalizovat výdaje, změnit strukturu veřejných institucí, zlepšit výběr daní a revize daňového systému, hlídat příjmy a výdaje v oblasti elektrické energie, revize důchodového systému). Také je potřeba přijmout některá opatření sloužící ke stimulaci růstu (reformy bankrotních zákonů, veřejných zakázek, konkurence, protikorupčního zákona, podpora produktivních odvětví).

Jelikož vláda dosud nepřipravila žádný konkrétní návrh k restrukturalizaci zahraničního dluhu ve výši 92 miliard dolarů (171 % HDP) (Ministerstvo financí v Libanonu, 2020), tak zatím nedostala žádnou finanční pomoc od zahraničních subjektů, a to hlavně od Francie, která se stále cítí, jako zodpovědná za správné fungování chodu státu Libanon. Vláda na konci roku 2019 dala slib, že začne s věřiteli jednat ohledně podmínek restrukturalizace dluhu. Na začátku března roku 2020 oznámila vláda svou neschopnost splatit roční dluh, který je ve výši 4,5 mld. USD. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020) Jedná se o domácí dluh, který obsahuje eurobondy a úroky). Libanon v současné chvíli jedná s MMF o záchranném plánu pro svou ekonomiku. Reformy, které Libanon navrhne, budou záviset na financování od MMF a dalších dárcovských zemí a institucí. Plán reformem předpokládá zvýšení růstu ekonomiky na 2 % za 3 roky a vyžaduje finanční částku ve výši 10 až 15 mld. USD. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Veřejné finance v Libanonu jsou deficitní z dlouhodobého hlediska. V roce 2019 dosáhl fiskální deficit výše 5,8 miliard USD, což tehdy představovalo 34,5 % veřejných výdajů a 10,3 % HDP. (Ministerstvo financí v Libanonu, 2020)

Největší výdaje jsou vynaloženy státem na obsluhu veřejného dluhu a na platy ve veřejné sféře. Díky dluhu je vláda omezena v možnostech investovat do špatné infrastruktury (pitná vodovodní voda, výpadky elektřiny, neexistující veřejná doprava). Dalším problémem jsou výdaje spojené s uprchlíky ze Sýrie. Velké výdaje také má provoz státní energetické společnosti Electricité du Liban (EDL). Například v roce 2019 vyčerpala tato energetická společnost více než 5 miliard USD ze státního rozpočtu na pokrytí jejich ztrát. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020) Zhruba třetinu státního dluhu tvoří právě deficit EDL. Postupem času bylo více pokusů, jak EDL zachránit. Bohužel se, ale kvůli velkým problémům s korupcí nedalo vyjednat žádné pomocné prostředky pro zlepšení chodu EDL. V Libanonu vypadává elektřina poměrně často, dříve se jelo na systém 12 hodin elektřiny a 12 tmy. V posledních letech se situace trochu zlepšila a elektřina už tolik nevypadává. Zavedl se systém 16 hodin elektřiny a 8 hodin tmy. Většinou se elektřina vypíná na noc, kdy je nejméně potřeba.

Veřejné finance se v roce 2019 velice zhoršily z důvodu hospodářské nestability, řešením mělo být zvýšení tlaku na ekonomický růst a striktnější a širší výběr daní. Veřejné příjmy poklesly i přesto, že vláda přijala v rozpočtu na rok 2019 nová daňová opatření ke zvýšení příjmů – zvýšila se daň z úroků ze 7 % na 10 % a zavedli se dodatečné 3–10% daně na dovoz zboží. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Zastupitelský úřad v Libanonu konstatuje, že dalším programem, kterým se vláda řídí je Kapitálový investiční program (Capital Investment programme CIP). Schválila ho v roce 2018 a jeho cílem je hlavně rozvoj a obnova infrastruktury. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020) Krize v Sýrii zvýšila tlak na libanonskou infrastrukturu, což zhoršilo do té doby postupně obnovující se infrastrukturu po občanské válce v roce 1990, zejména v dopravě. A také přispěla k prohlubování mezer hlavně v energetickém odvětví. Program má trvat celkem 12 let a pracuje s objemem financí ve výši 22 miliard USD. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Libanonská ekonomika, dle zastupitelského úřadu ČR v Libanonu, obdržela finanční podporu mezinárodního společenství. Země jí získala během tří mezinárodních konferencí na podporu Libanonu během jara roku 2018. Konference nesoucí název CEDRE získala Libanonu příslib 10,2 miliard USD ve zvýhodněných půjčkách a 860 milionu USD v grantech. Z celkové částky poskytla Světová banka 4 miliard, 1,35 miliard USD poskytla Evropská banka pro rekonstrukci a rozvoj a 1 mld. Saúdská Arábie. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020) Libanon se na oplátku zavázal k provedení řady ekonomických reform. Součástí změn mělo být zrušení subvencí cen elektřiny, konec dotování cen benzínu a zvýšení DPH.

Tato opatření by měla Libanonu pomoci k dostání se závazku, dosažení během příštích pěti let 5% růstu HDP, snížení veřejného dluhu a zavedení cesty k makroekonomické stabilitě. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020) Část reforem má za úkol bojovat s masivní korupcí a zvýšit transparentnost při zadávání veřejných zakázek.

Libanon je v této chvíli nejzadluženější ekonomikou arabského světa a třetím nejzadluženějším státem vůbec. Celkový dluh činí zhruba 92 miliard USD. (Ministerstvo financí v Libanonu, 2021)

Na začátku roku 2019 patřil bankovní sektor k pilířům libanonské ekonomiky. Situace se začala měnit s nastupující hospodářskou a finanční krizí. Komerční banky začaly ztrácet důvěru lidí. Libanon měl jeden z nejliberálnějších bankovních systémů na celém Blízkém východě. Dle zastupitelského úřadu ČR v Libanonu patří několik bank v Libanonu mezi první tisícovkou nejlepších bank světa. V bankovním sektoru postupně probíhal proces koncentrace. Většinu trhu ovládlo 10 bank a polovina všech vkladů je ve čtyřech libanonských bankách. Banky jsou členem Sdružení libanonských bank (Association of Banks of Lebanon). (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Slabá ekonomika a napjatá bezpečnostní situace v regionu měla za následek, že bankovní sektor začal v roce 2019 stagnovat. V roce 2019 došlo k významnému poklesu zisků bank. Depozita v bankách dosáhla celkové výše 161,1 miliard USD; bankovní půjčky klesly ve srovnání s předchozím rokem o 12,3 % a vklady také klesaly díky tomu, že lidé ztráceli důvěru. Zisky 4 největších bank se propadly o 7 % až 8 % oproti předchozímu roku. (Ministerstvo financí v Libanonu, 2020) Spekulativní politika a spekulativní zahraniční investice nezvrátily nepříznivý odliv kapitálu i přesto, že se zvýšili úrokové sazby na vklady. Tato situace vyústila v neschopnost komerčních bank dostát svým závazkům vůči místním i zahraničním věřitelům. V praxi to znamenalo, že i když máte na účtu milion dolarů, tak si z toho nemůžete vybrat více, jak tisíc dolarů týdně. Dalším problémem byl oficiální kurz USD vůči LBP, který se lišil oproti tomu, za jakou cenu se prodával ve směnárnách. Oficiální kurz v polovině roku 2020 byl například 4000 LBP na USD. Ve směnárnách vám ho ale dali za 10000 LBP na USD, ale když jste si chtěli vybrat z bank svoje vklady, tak vám je museli dát za 4000 LBP na USD. Tady je nutné říct, že se v Libanonu USD využívá poměrně často jako měna. Tomu hlavně napomáhal stabilní kurz, který byl zhruba 15 let neměnný. Dovozy tak zaplatili za zboží v USD, ale vybrat si to museli v LBP, což způsobilo, že se jím zvýšila cena na dvojnásobek. Úročení USD vkladů v bankách bylo na úrovni 5–8 % p.a. Úročení LBP vkladů okolo 10–12 % p.a.

Ministerstvo financí v Libanonu (2020) uvádí, že fiskální rok v Libanonu začíná 1. ledna a končí 31. prosince. Daň z příjmu právnických osob je 15 % a pro fyzické osoby je to progresivní daň ve výši 4 % až 21 %. Dále konstatuje ministerstvo, že daň z finančních výnosů je ve výši 7 %. Ještě v roce 2016 byla rovna 5 %. Dle ministerstva financí je progresivní daň také u daní z platů a mezd, a to ve výši 2 % až 20 %. Daně z příjmu z movitého majetku je ve výši 10 %. Povinný je také odvod do fondů sociálního zabezpečení. Tam je to 21,5 % pro zaměstnavatele (důchodový příspěvek 8,5 %, mateřská péče 7 % z platu, rodinný příspěvek 6 %) a 2 % pro zaměstnance (mateřská péče). Daň z nemovitosti je taky progresivní a pohybuje se od 0 do 14 %. Daň z přidané hodnoty je 11 % a to od roku 2016, kdy se zvedla z 10 %. Obecná kolková povinnost je 3 % a je uvalená na většinu smluv. Cla se pohybují od 0 do 70 %. (Ministerstvo financí v Libanonu, 2020)

Dle zastupitelského úřadu v Libanonu došlo v roce 2017 k částečné reformě daňového systému. Jednalo se hlavně o zvýšení některých daní (daň z příjmu právnických osob, DPH), zavedení nových daní (daň z finančních výnosů) a změn ve zdanění bankovníctví a stavebnictví. Cílem této reformy bylo hlavně zvýšení příjmů do státního rozpočtu a přesvědčení zahraničních dárců o schopnostech země provádět potřebné reformy. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

2.2 Regionální vztahy na blízkém východě

Blízký východ je oblastí, kde se střetávají národy, odlišné kultury a náboženské skupiny. To je jedním z hlavních důvodů, proč je tato oblast nestabilní a neklidná. Tvoří ho státy Libanon, Sýrie, Egypt, Palestina, Izrael, Turecko, Jordánsko a státy Arabského poloostrova. Hlavním konfliktem tohoto regionu je 70 let trvající válka mezi židovským a muslimským obyvatelstvem o státy Palestina a Izrael. Dalším konfliktem je v posledních patnácti letech konflikt mezi šiitskými a sunnitskými muslimy. Hlavními státy řídící tento konflikt jsou Saúdská Arábie (sunité) a Írán (šiité). (Tureček, 2016, s.186) Hlavním problémem na blízkém východě je neustálé zasahování velmocí do jeho politiky. Některé velmoci se snaží situaci na blízkém východě ovlivnit přímým způsobem (atentáty, únosy, vojenské operace) a nepřímým způsobem (ovlivňování politiků, jednotlivců nebo náboženských skupin). Vztahy v regionu jsou velice komplikované. Každá strana je k nějaké velmoci nakloněná. Situace se většinou vyvíjí podle toho, jak si přejí zahraniční státy. Libanon je hlavním průsečíkem těchto regionálních vztahů. Politici v Libanonu otevřeně mluví o působení vnějších sil na území, což ovlivňuje i jeho politický vývoj. (Tureček, 2016, s.186)

Šabacká (2011, s.18) uvádí, že v roce 1991 probíhal v Madridu mírový proces, který byl pod záštitou Spojených států amerických. Po 20 letech od tohoto procesu stále nebylo dosaženo mírového uspořádání mezi Izraelem a okolními státy – Palestinou, Sýrií a Libanem. Války v Afghánistánu a Iráku, které podle USA měly zbavit svět terorismu a přinést těmto zemím mír, demokracii a prosperitu, se staly neúnosnou zátěží vojenských rozpočtů USA a jejich spojenců po dlouhé období. Proto se dá předpokládat, že dosažení míru, stability a demokracie na Blízkém východě nebude snadné ani v budoucnosti. (Šabacká, 2011, s. 18)

Na dění na blízkém východě má vliv několik skupin aktérů. Tyto aktéry rozdělil Huntington ve své knize *Střet civilizací* (2001, s. 331) do tří skupin primární, sekundární a terciální. Toto rozdělení bude zde využito akorát v neorealistickém kontextu, který popsala ve své knize paní Šabacká. Primárními aktéry jsou přímí účastníci konfliktu. V případě Libanonu se jedná např. o hnutí Hizballáh vs. ostatní komunity (Hizballáh je šiitská politická a militantní organizace působící v Libanonu. Jejím hlavním cílem je zničení státu Izrael. Hizballáh je finančně a materiálně podporován Íránem a v poslední době i Sýrií). (Šabacká, 2001, s.43) Jako sekundární účastníci do konfliktu vstupují sousedé primárních aktérů, a to z etnické nebo náboženské příbuznosti (např. Sýrie vůči Libanonu). Terciálními účastníky jsou ty státy, které s konfliktem bezprostředně nesousedí, a přesto konflikt udržují přísunem zbraní, technologií, financí a vojáků. Mohou to být velmoci, které konflikt ovlivňují přímo (např. USA vůči Libanonu) anebo prostřednictvím některého ze svých spojenců (např. USA prostřednictvím Francie v Libanonu). USA podporuje státy Izrael, Turecko, Jordánsko a Egypt. SSSR podporuje Sýrii a Írán. (Šabacká, 2001, s. 43)

Šabacká (2001, s.66) dále uvádí, že hlavní vliv na Libanonskou politiku má Sýrie, která obsadila vojensky Libanon v první fázi občanské války. Většina muslimů se se Sýrií spojila, aby získali lepší postavení v rámci Libanonského státu a kompetence ve vedení Libanonu. (Šabacká, 2001, s.66) Sýrie toto samozřejmě garantovala a podporovala. Navíc uvítala spojenectví libanonských muslimů, neboť usilovala o začlenění Libanonu do své sféry vlivu. Této strategie se Sýřané drželi do přelomu roku 2003-2004, kdy se snažil libanonský premiér Rafík Harírí (sunnitský muslim) vzdálit Libanon od syrské sféry vlivů. Vytvořil alianci se Saúdskou Arábií a Evropou s Francií v čele. Libanonský premiér byl totiž velmi dobrým přítelem tehdejšího francouzského prezidenta J.Chiraca. Šabacká dále konstatuje, že všechny dohody mezi Sýrií a Libanem v období 1993-2005 byly ve prospěch Sýrie. Libanon byl do nich spíše nucen, jelikož byl pod okupační vládou Sýrie. V roce 2004 byl libanonský premiér Rafík Harírí zavražděn.

Za vinu to sunnitští muslimové dávají právě syrské vládě. Hnutí Hizballáh, který se syrskou vládou spolupracuje, si naopak myslí, že za atentát může Izrael. (Šabacká, 2001, s.66) Libanonští sunnité našli odvahu se po smrti Haríriho postavit syrské okupaci a vyhnali je z území Libanonu. Sunnité měli podporu libanonských křesťanů, EU a USA. Libanonští šiité na atentát reagovali jinak. Většina z nich totiž podporuje hnutí Hizballáh, který po smrti Haríriho upevnil alianci s Íránem. Írán uzavřel také dohodu se Sýrií, čímž se upevnil vztah Hizballáhu se Sýrií. (Šabacká, 2001, s.66)

Dalším státem, který má vliv na Libanonskou politiku je Írán. Írán vystupuje v Libanonu prostřednictvím hnutí Hizballáh. Dříve to bylo přes hnutí Amal, které je rovněž šiitským hnutím. Mezi USA a Íránem panuje dlouhodobé nepřátelství, které se odráží jejich vlivem na libanonskou politiku. Írán je rovněž obviňován z vraždy libanonského premiéra Haríriho. Z této vraždy byly primárně obviněny syrské tajné služby, poté vyšlo najevo, že šlo nejspíš o spolupráci mezi Íránem a Sýrií prostřednictvím Hizballáhu. V rámci izraelsko-palestinského konfliktu je Írán tím, kdo „přilévá olej do ohně“. Nepřátelství mezi Íránem a USA se zintenzivnilo po rozhodnutí Íránu o vybudování středisek pro jadernou energii. Írán je spojencem dalších zemí, které jsou politicky proti USA, mezi které patří např. SSSR. Írán se snaží sestavit atomovou bombu, čímž se snaží vyrovnat silám USA a tím ulehčit vyjednávání v mnoha oblastech.

Jirů (2017, s.139) tvrdí, že Hizballáh je militantní organizací, která zároveň funguje i jako politická strana. Mnoho šiitských Libanonců dokonce odvádí organizaci i náboženské daně. V roce 2014 byla po dlouhých diskusích sestavena vláda v Libanonu, která byla vedena umírněným sunnitou. (Jirů, 2017, s.139) Tato vláda jasně odrážela sektářskou rozdělenost země. 8 z 24 ministrů mělo blízko k Hizballáhu, 8 odráželo zájmy sunnitů a zbytek měl mezi oba tábory vnést neutralitu. Hlavním problémem byly rozdílné názory ohledně zahraniční politiky, a hlavně situace v Sýrii. Hnutí Hizballáh stálo za vládou Baššára Asada, podporovaného Íránem a sunnité se naopak do situace v Sýrii nechtěli vůbec plést. (Jirů, 2017, s.139) Vznik šiitského hnutí Hizballáh bylo reakcí na izraelskou operaci Mír pro Galileu (1982) a následnou okupaci jihu Libanonu izraelskou armádou. (Ježová, Burgrová, 2011, s. 101) Dále autorky Ježová a Burgrová uvádí že, se hnutí zapojovalo do boje mezi různými milicemi v rámci občanské války, ale jeho hlavním cílem byl boj proti Izraeli. Hizballáh v boji proti Izraeli často využíval sebevražedné atentáty. Posledním konfliktem mezi Izraeli a Hizballáhem vyvrcholil v červenci roku 2006. Hizballáh unesl 2 Izraelské vojáky a poté se rozpoutal konflikt trvající 34 dní. Válka skončila paktem, který byl zprostředkován OSN. Hizballáh se přesto označil v této válce za vítěze, jelikož přežil ozbrojený konflikt s vojensky silným státem. (Ježová, Burgrová, 2011, s.102)

Dle Krátkého (2013, s.220) začalo v poslední době Libanonským politikům docházet to, že se nemohou spoléhat na Západ, protože ten je vždy připraven Libanon obětovat. Musí začít hledat sponzory v regionu. V tomto ohledu se intenzivně snaží hlavně sunnité, kteří posilují spolupráce se Saúdskou Arábií, Tureckem či Katarem. Stejně tak šiité se snaží tyto vztahy budovat, ale se Sýrií a Íránem. (Krátký, 2013, s 220) Problém je v tom, že se ideologie těchto dvou skupin států v regionu natolik liší, že nikdo nechce spolupracovat s nikým a v Libanonu se tedy nakonec žádná pomoc nedostaví.

3 Zadlužení států

Lidé často zaměňují pojmy státní dluh a veřejný dluh. Ačkoli se jedná o podobné pojmy, existují mezi nimi zásadní rozdíly.

Dvořák (2008, s.79) konstatuje, že v některých literaturách je označen pojem státní dluh jako přesnější než pojem vládní dluh, a to z toho důvodu, že vlády se mění, ale dluh zůstává. Asi nejširším pojetím v teorii je pak pojem dluh veřejný, jelikož označuje souhrn veškerých závazků státu, které jsou ve výsledku splatné veřejností, a to především v podobě daní. (Dvořák, 2008, s.79).

Uvedme si ale definici, kterou najdeme v učebnici makroekonomie od pana Pavelky (2015, s.214). Pan Pavelka uvádí, že pokud vláda hospodáří s deficitem, tak si musí půjčovat peníze na pokrytí tohoto deficitu. Tímto se zvyšuje státní dluh. Pokud naopak hospodáří s přebytkem, může použít tento přebytek na splácení státního dluhu, a tím ho snižovat. (Pavelka, 2015, s. 214) Dále uvádí pan Pavelka, že jsou 2 způsoby na financování deficitu. Buď si stát půjčí nebo zvýší daně. Stát si běžně své dluhy financuje vydáváním státních dluhopisů, které si mohou koupit soukromé subjekty daného státu, zahraniční subjekty anebo centrální banka. Státní dluhopisy patří mezi dlouhodobé nástroje řešení státního dluhu. Stát může také vydávat i krátkodobé pokladniční poukázky. (Pavelka, 2015, s. 214)

Podle Lajtkepové (2013, s.101) je veřejný dluh někdy také označován jako dluh vládní, můžeme ho charakterizovat jako souhrn pohledávek různých ekonomických subjektů vůči státu (ale i vůči mimorozpočtovým fondům, nižším článkům samosprávy, veřejným podnikům a veřejnoprávním institucím) – bez ohledu, zda vznikly rozpočtovou či jinou cestou (Lajtkepová, 2013, s. 101).

Z uvedených definic výše a ze subjektivního přístupu k rozlišení obou pojmů vyplývá, že státní dluh je dluhem centrální vlády, který společně s dluhy místní správy a samosprávy tvoří dluh veřejný, kde dluhové břemeno nenese stát, ale veřejnost (Dvořák, 2008, s.79).

Dle ministerstva financí ČR (2006) je zadlužení státu souhrn závazků, které má vláda a další orgány země vůči jednotlivým věřitelům. Veřejný dluh vzniká akumulováním schodků neboli deficitů veřejných rozpočtů, hlavně státního rozpočtu. (Ministerstvo financí v ČR, 2006) Vlády většinou řeší deficit buď vydáváním svých dluhopisů a dalších cenných papírů s lukrativní úrokovou sazbou, aby si je někdo mohl koupit anebo si půjčuje emisním financováním. (Ministerstvo financí v ČR, 2006)

Švihlíková (2011) tvrdí, že většina států řeší své dluhy tak, že když dojde na splatnost dluhopisů, jednoduše vydají nové dluhopisy. Této metodě se říká rolování a týká se pouze států, které si to mohou dovolit. (Švihlíková, 2011) Jedná se o státy, jejichž obligace jsou finanční trhy ochotné kupovat. Ochota kupovat obligace se odvíjí především od odhadu rizika. Ten provádí ratingové agentury a jedná se o to, zda budou dluhy včas a řádně splaceny. Rating pak určuje rizikový příplatek. Jedná se o cenu pojištění pro případ, že nedojde ke splácení státního dluhu. (Švihlíková, 2011)

Rozlišujeme 2 druhy dluhu, a to vnitřní a zahraniční. Toto rozdělení se týká hlavně toho, kdo je věřitelem. Když jsou věřiteli občané státu a právnické osoby v něm registrované, tak se jedná o vnitřní dluh. (Švihlíková, 2011) V případě, že jsou věřiteli zahraniční subjekty, a to jak soukromé (např. obchodní banky), tak jiné vlády a nadnárodní instituce (např. Evropská centrální banka či Světová banka), jedná se o zahraniční dluh. (Švihlíková, 2011) Výhodnější pro vládu je samozřejmě vnitřní dluh, kdy stát de facto dluží sám sobě. Vnitřní dluh ale závisí na tom, zda je trh ochoten kupovat státní obligace. (Švihlíková, 2011)

Podstatné je také, zda stát najde zájemce, kteří by jeho obligace koupili v domácí měně. Pokud se nenajdou zájemci, tak státu nezbude než se zadlužit v mezinárodně uznávané měně (dolar, euro atp.). (Švihlíková, 2011) Dluh fiskálně suverénních zemí (angl. sovereign debt) je právě proto definován jako souhrn veřejných závazků v zahraniční měně. (Švihlíková, 2011)

Státní dluhopisy se dle splatnosti dají dělit na krátkodobé (do jednoho roka), střednědobé (do tří let) a dlouhodobé (více jak 3 roky). (ČNB, 2011)

Česká národní banka uvádí, že se musí důsledkem existence státního dluhu platit úroky. Tomu se říká obsluha státního dluhu a tvoří velkou část rozpočtů většiny zemí. Stát se může dostat do tzv. dluhové pasti. (ČNB, 2011) V tomto případě se jedná o to, že úroky, které musí platit, jsou vyšší než nominální růst jeho HDP. Když se stát dostane do této situace, tak se navíc zhorší jeho rating, což povede k tomu, že se mu zvýší úrokové sazby. Dostane se tedy do spirály, ze které není jednoduché se dostat. (ČNB, 2011)

Dle je České národní banky je fiskální mezera finanční hodnota dnešního rozdílu mezi plánovanými výdaji (včetně placení úroků za oficiální státní dluhy) a plánovaným příjmem všech budoucích let. Proto je fiskální mezera lepším měřítkem. (ČNB, 2011) Bere totiž v úvahu všechny výdaje. Například v USA je 10,5 % HDP a v Itálii dokonce -2,3 % HDP. (ČNB, 2011) Fiskální mezera znamená, o kolik by se musely zvýšit daně, aby byly finance udržitelné (v případě Itálie by se tedy daně mohly snížit). Itálie je na tom ze všech evropských zemí nejlépe. V praxi to znamená, že by mohla ročně utratit o 180 miliard eur více a furt by měla schopnost pokrýt všechny své budoucí závazky. V celé eurozóně se mezera pohybuje kolem 2,4 %. V porovnání s USA, u které se fiskální mezera pohybuje kolem 10,5 %, je to v podstatě nic. O to je divnější, že si totálně zruinovaná země půjčuje za nízké úroky a zároveň tiskne další peníze a Itálie, jako nejzodpovědnější země mezi vyspělými ekonomikami, je poučována zeměmi v mnohem horším stavu. (ČNB, 2011)

Státní dluhopis je cenný papír emitovaný státem. Emisi má na starost ČNB, která za něj mimo jiné i vyplácí úroky. Stát může vydávat dluhopisy ve vlastní anebo v cizí měně. Vyspělé země vydávají nejčastěji dluhopisy ve své vlastní měně. Státy Evropské unie vydávají často dluhopisy i v Eurech. Státní dluh rozvojových zemí je nejčastěji v cizích měnách, které jsou stabilnější. Nejčastěji se uvádí v amerických dolarech.

Dluhopisy v cizí měně jsou riskantnější, kvůli riziku spojený se směnným kurzem měn. Pro investora se tak dluhopis stane nevýhodným nebo méně výhodným, pokud dojde k znehodnocení domácí měny vůči cizí měně. Mohla by také nastat situace, ve které by vláda nebyla schopná sehnat potřebné množství cizích měn pro plnění dluhu. Jak to obecně bývá u investic, i státní dluhopisy s sebou nesou nízkou míru rizika. Stát může vydat nové dluhopisy, aby zaplatil ty staré. Státní dluhopisy vydávané v rizikovějších zemích, nabízejí vyšší úrok. Důvodem je přilákání investorů i přes vyšší riziko. Čím vyšší riziko, tím vyšší úrok.

Dluhopisy vydané v národní měně se považují za téměř bezrizikovou investici. V některých případech může dojít k tomu, že vláda nebude schopna dodržet svůj závazek. Bezrizikovost vychází hlavně z toho, že vláda může dluh i s úroky splatit za využití různých nástrojů. Například zvýšením výnosů z daní, snížením nákladů nebo tisknutím dalších peněz (v takovém případě stát riskuje, že bude mít vysokou inflaci až hyperinflaci). Některé země nesplátily dluh, i přesto že měly možnost vytisknout další peníze. Neučinily tak kvůli riziku spojeného s inflací. Příkladem může být ekonomická krize v Řecku, která vedla k tomu, že Řecko nebylo schopno splatit dluh.

Úroky ze státních dluhopisů se v jednotlivých zemích liší. Státy se stabilní ekonomikou nabízejí dluhopisy s výnosy do 5 %.

Stát vymáhá finanční prostředky od osob za pomoci zákonů, nejčastěji se jedná o daně. Tyto finanční prostředky pak kumuluje a jsou součástí rozpočtu.

Dále se tyto prostředky dělí do různých oblastí, dle rozhodnutí vlády. Státy mají soustavu veřejných rozpočtů, zpravidla je nejvýše státní rozpočet. Státní rozpočet je velmi významným nástrojem fiskální (důchodové) politiky. Spolu s rozpočty menších správních celků tvoří soustavu veřejných rozpočtů. Pokud je příjem státu nižší než jeho výdaje, hovoříme o deficitu neboli schodku. Celkové závazky veřejných subjektů nazýváme jako veřejný dluh. Státní dluh je tvořen hlavně pohledávkami subjektů vůči centrální vládě. Státní dluh tvoří zhruba 90 % veřejného dluhu. Odepsaný dluh nastane, pokud dlužník po určité období nesplácí úvěr nedojde k dohodě s věřitelem. Výše dluhu se stanovuje buď jako schodek (deficit) rozpočtu nebo jako poměr dluhu k hrubému domácímu produktu (HDP) v procentech.

Státní rozpočet je do značné míry politickou otázkou. Závisí na aktuální společenské situaci a na výsledku voleb. Státní rozpočet musí plnit několik zásadních funkcí: 1) alokační, 2) distribuční, 3) stabilizační, 4) regulační a 5) kontrolní.

Na konci období je splacena nominální hodnota, za níž byl dluhopis původně nakoupen. Úrokové sazby odrážejí hodně faktorů, mezi něž patří délka splatnosti dluhopisu, očekávaná inflace, a především míra rizika konkrétní ekonomiky a daného regionu.

Získat finance lze dále prostřednictvím půjčky od komerčních bank nebo půjčkou od mezinárodních organizací jako je IMF – Mezinárodní měnový fond, WB – Světová banka atp.

Úroková míra může být stanovena pod tržní úrokovou mírou. Děje se tak pokud je tržní úroková míra na vládní dluhopisy příliš vysoká a stát není schopen opatřit si potřebnou likviditu. Mezinárodní organizace půjčuje peníze státům, pod podmínkou že se musí zavázat ke splnění několika podmínek spojených s fiskální konsolidací a obnovením konkurenceschopnosti.

Státní rozpočet je nejdůležitějším nástrojem fiskální politiky vlády. Úpravou výdajů či příjmů ovlivňuje výkon ekonomiky v dané zemi.

V případě, že je ekonomika v útlumu, není využíván potenciál HDP, roste nedobrovolná nezaměstnanost a zvýší se deficit.

Příčiny vzniku dluhu mohou být pasivní (vnější – exogenní) či aktivní (vnitřní – endogenní).

Mezi aktivní příčiny patří expanzivní fiskální politika, populismus, strukturální reformy a zásahy do problémových částí hospodářství (záchrana bank apod.). Pasivní příčiny vzniku státního dluhu jsou například hospodářský pokles a s ním spojené výpadky příjmů státního rozpočtu nebo mimořádné události (přírodní katastrofy, války, teroristické útoky atp.) či kumulace úroků ze státního dluhu. Vláda je nucena si půjčit další prostředky na obsluhu dluhů (rolování dluhu). Pasivní příčinou je i nárůst dluhu v cizí měně, z důvodu oslabení domácí měny.

3.1 Příčiny vzniku státního dluhu Libanonu

Po skončení občanské války, která trvala od roku 1975 do roku 1990, začal Libanon provádět poválečné reparace a budovat svou ekonomiku. Ekonomika se opírala především o služby, cestovní ruch a zahraniční investice. Takže ekonomika defacto závisela na politické a bezpečnostní situaci, lokálně i regionálně. Napříč tomu nedošlo ve správě a ve veřejných službách k žádným strukturálním reformám. Změny byly nutné hlavně kvůli byrokracii a sektářskému systému kvót, který byl zaveden po občanské válce.

To vše způsobilo, že se státní dluh postupně navyšoval. Veřejný dluh přesáhl v roce 2019 hodnotu 170 % HDP (Ministerstvo financí v Libanonu, 2020). Americké sankce uvalené na osoby a subjekty spojené s milicí Hizballáhu situaci ještě zhoršily.

Od konce roku 2019 se v Libanonu začaly projevovat známky hospodářské krize, což vedlo některé významné vkladatele a politiky k tomu, aby vybrali své peníze z bank nebo je převedli mimo Libanon.

Nedostatek cizích měn, zejména dolaru v bankách, byl začátkem finanční krize. Na základě toho začaly banky vydávat rozhodnutí týkající se ukončení výběrů a transferů v dolarech. A protože většina komodit v Libanonu je dovážena ze zahraničí, což znamená, že jejich cena je vyplácena v dolarech, objevil se takzvaný „černý trh“. Černý trh zaznamenal velké rozdíly mezi svými cenami a oficiální tržní cenou. Hrubý domácí produkt klesl z 53 miliard dolarů v roce 2019 na 18 miliard v roce 2020. (Ministerstvo financí v Libanonu, 2020) Rezervy státní banky ve valutách klesly z 30 miliard v roce 2019 na 15 miliard Libanonská měna se znehodnotila cca o 90 % (z 1.507 na 14.335 LBP/USD). Dále uvádí ministerstvo, že je státní dluh ve výši 95 miliard dolarů. Nezaměstnanost činí 65 % a inflace je ve výši 136,8 %. Povinná rezerva bankovního sektoru je ve výši 15 %. Centrální banka uvažuje o jejím snížení na 12 nebo 10 %, aby mohla pokračovat v dotaci základních potřeb (obilí, léky a pohonné hmoty). (Ministerstvo financí v Libanonu, 2020)

Hlavní příčinou ekonomické krize v Libanonu je zhroucení 6 základních pilířů jeho ekonomiky. Nejvíce zasaženým sektorem je sektor bankovní. Ten představuje 12 % HDP a financoval zemědělství, průmysl a turistiku. (Ministerstvo financí v Libanonu, 2020) Ztráta bankovního sektoru přesáhla 70 miliard dolarů. Druhým pilířem je turistika. Představuje 6 % HDP. (Ministerstvo financí v Libanonu, 2020) Ta se zhroutila hlavně kvůli bezpečnostní nestabilitě regionu a země. Třetím pilířem je průmysl. Průmysl se zhroutil, protože nešlo dál nakupovat suroviny ani modernizovat či opravovat průmyslové stroje. Tento důvod vedl k uzavření mnoha továren v Libanonu. Vliv na to měl i pokles míry svobody občanů, respektive přechod od svobodného systému myšlení a svobody k částečně policejnímu režimu, což vede k nedůvěře občanů i investorů ve stát. Pátým pilířem jsou státní zakázky. Problém se státními zakázkami je úzce spjatý s korupcí, která Libanon užírá od konce občanské války. Státní zakázky jsou zbraní politiků a také hlavním způsobem, pomocí něhož vyjednávají. Snaží se odhazovat státní zakázky svým lidem a inkasovat z toho provize. V druhém případě udělají výběrové řízení na státní zakázku, seženou si vlastní firmu na to a pak nastaví parametry tak, aby je splňovala pouze ta jedna firma. Posledním hřebíkem do ekonomické rakve byl výbuch a zničení přístavu, který představoval velmi důležitou roli v exportu a importu. Zhroucení ekonomiky je výsledkem dlouholeté korupce, nedostatku odpovědnosti, špatného řízení a bezpáteřího chování politických stran, které upřednostňovali zahraniční zájmy nad domácími. To všechno pomohlo ke zhroucení domácí měny.

Po skončení funkčního období bývalého prezidenta Mišela Sulejmana v roce 2014 zůstala země v politické krizi rok a půl. Centrum Carnegie Middle East provedl studii, která shrnula libanonskou hospodářskou krizi. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

Dospěla k závěru, že jádrem této krize je vládnutí vycházející ze sektářského systému, který trpí strukturální vadou, která bránila ve vytváření racionálního politického prostředí a umožňovala šíření kultury korupce a plýtvání veřejnými financemi. (Zastupitelský úřad ČR v Libanonu, 2020)

3.2 Porovnání státního dluhu Libanonu a ČR

Pro bližší představu o velikosti státního dluhu Libanonu bylo provedeno porovnání se státním dluhem České republiky. Dluh bude srovnán v období od 2011-2020 a porovnány budou ukazatele jako jsou domácí dluh, zahraniční dluh v dolarech a poměr dluhu k HDP v procentech. Dále budou analyzovány výkyvy ve státním dluhům a důvody, proč nastaly.

Tabulka 1 Struktura a vývoj státního dluhu ČR

Struktura a vývoj státního dluhu ČR (mld. Kč)									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Státní dluh celkem	1667,6	1683,3	1663,7	1673	1613,4	1624,7	1622	1640,2	2049,7
Zahraniční dluh	380,3	395,2	300	283,6	269,8	253,8	235,5	202,8	167,2
Domácí dluh	1287,3	1288,1	1363,7	1389,4	1343,6	1370,9	1386,5	1437,4	1882,6

Zdroj: Ministerstvo financí ČR (2020)

Tabulka 2 Struktura a vývoj státního dluhu Libanonu

Struktura a vývoj státního dluhu Libanonu (mld. USD)									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Státní dluh celkem	74,06	80,22	86,12	92,48	98,32	104,23	114,16	122,47	128,97
Zahraniční dluh	36,78	39,4	38,61	40,84	42,38	45,82	50,5	50,87	54,35
Domácí dluh	37,28	40,82	47,51	51,64	55,94	58,42	63,67	71,6	74,63

Zdroj: Ministerstvo financí v Libanonu

Dle ministerstva financí v ČR byl dluh České republiky v roce 2012 ve výši 1667,6 miliardy Kč. V přepočtu na dolary, když se vezme v potaz průměrný směnný kurz dolaru vůči koruně za rok 2012 (1 USD = 19.583, ČNB), se jedná o dluh ve výši 85 miliard dolarů. V Libanonu za rok 2012 naměřili dluh ve výši 86,97 miliard dolarů. (Ministerstvo financí v Libanonu) Rozdíl není tak velký, ale je potřeba si připomenout, že Libanon má osminu rozlohy ČR a velikost jeho ekonomiky je mnohonásobně menší. Z tohoto důvodu se nedá hovořit o podobnosti těchto dvou hodnot, ačkoliv tomu čísla napovídají. Lepším parametrem pro hodnocení státního dluhu, je jeho porovnání vůči HDP. Toto porovnání totiž bere v potaz velikost ekonomiky daného státu. Za rok 2012 se státní dluh ČR vůči HDP rovnal 41 % (Ministerstvo financí ČR) na rozdíl od Libanonu, kde se rovnal 131 % (Ministerstvo financí v Libanonu). Zde je názorně vidět, jak se liší hodnocení státního dluhu dle hodnoty v nějaké méně a vůči HDP. Hodnoty, které dále porovnáme jsou domácí a zahraniční dluh. V obou zemích jsou větší hodnoty domácího dluhu. Co se liší je porovnání rozptylu mezi domácím a zahraničním dluhem v obou zemích. V ČR se totiž jedná o číslo 65,7 miliard dolarů domácího dluhu a 19,4 zahraničního. (Ministerstvo financí v ČR). Domácí dluh je tedy zhruba 3,5x větší než zahraniční. V Libanonu tvoří 50,2 mld. dolarů domácí dluh a 36,8 zahraniční dluh. (Ministerstvo financí v Libanonu)

Domácí dluh je tedy zhruba pouze 1,5x zahraničního. Tato čísla vypovídají o důvěře lidí ve vládu v Libanonu. Jak již bylo řečeno, domácí dluh je pro stát mnohem výhodnější, a to z toho důvodu, že dluží defacto sám sobě. Vnitřní dluh ale závisí na tom, zda je trh ochoten kupovat státní obligace, což v tomto případě je, ale v menší míře než v ČR.

Roku 2014 došlo k poklesu státního dluhu ČR, zhruba o 20 miliard Kč oproti roku 2013. Pokles byl dán hlavně poklesem zahraničního dluhu o 95 miliard Kč od roku 2013. Domácí dluh vzrostl o 75 miliard Kč. (Ministerstvo financí v ČR) Pokles státního dluhu v roce 2014 byl dán rozpočtem úřední vlády Jiřího Rusnoka, která počítala se schodkem ve 112 miliard Kč. Ve skutečnosti došlo ke schodku ve výši pouze 77,8 miliard Kč. (Ministerstvo financí v ČR) Snížení schodku, také napomohl příjem z evropských fondů. Státní dluh ČR se vyvíjí a kolísá, na rozdíl od státního dluhu Libanonu, který meziročně a pravidelně stoupá o cca 10 miliard dolarů ve sledovaném období. (Ministerstvo financí v Libanonu)

Roku 2019, tedy rok před pandemií, byl státní dluh v ČR ve výši 71,5 miliard dolarů (1 USD = 22.934 Kč). (Ministerstvo financí v ČR) V Libanonu ve výši 138,15 miliard dolarů. Tehdy se jednalo o dluh odpovídající 29 % HDP v ČR a v Libanonu 174,48 %. (Ministerstvo financí v Libanonu) Z tohoto vyplývá, že pandemie sice lehce ovlivnila čísla, ale to pouze v ČR. Trend státního dluhu v Libanonu je stále rostoucí bez ohledu na pandemii.

Státní dluh ČR za rok 2020 s ohledem na pandemii Covid-19 byl ve výši 2049,7 miliard Kč. (Ministerstvo financí v ČR) Meziroční nárůst tedy činí zhruba 400 mld. Kč oproti roku 2019, kdy činil 1640,2 miliard Kč. V přepočtu na dolary se jedná o dluh 88,36 miliard (1 USD = 23.196 Kč, ČNB). V porovnání s Libanonem, kde státní dluh je ve výši 144,1 miliard dolarů, je toto číslo mnohem nižší. V ČR je státní dluh v porovnání s HDP na 38,4 % a v Libanonu překročil míru 171 % HDP. (Ministerstvo financí v Libanonu) Jedná se o enormní číslo, ze kterého nebude lehké se dostat.

Zajímavé je porovnání čísel z roku 2012 a 2020. Samozřejmě, že velkou roli v ČR hraje pandemie Covidu-19, ale rozdíl vývoje dluhu v ČR a Libanonu je obrovský. Dluh Libanonu se od roku 2012 zvýšil skoro jednou tolik z 86,97 mld. na 144,1 mld. dolarů. V procentech HDP se jedná o nárůst ve výši 40 % ze 131 % na 171 %. V ČR se státní dluh moc nezměnil za tu dobu. Z 85 mld. dolarů se v roce 2020 stalo 88,36 miliard, a to s ohledem na pandemii. Jinak by dluh byl zhruba o 17 miliard dolarů nižší. V přepočtu na HDP se ze 41 % snížil dluh v roce 2020 na 38,4 %. Vyšší dluh v mld. dolarů a nižší dluh v % HDP znamená, že ekonomika se v ČR nafukuje a HDP se od roku 2012 zvýšilo. Rozdíl může také způsobovat změna směnného kurzu koruny vůči dolaru z 1 USD = 19.583 Kč na 1 USD = 23.196 Kč v roce 2020.

4 Metodika

Pro zpracování bakalářské práce byl zvolen postup, který vhodným způsobem reaguje na cíl práce. Hlavním východiskem zpracování bakalářské práce byl původ studenta. Autor totiž z Libanonu pochází, a tak se v dané problematice přirozeně orientuje. Dalším důležitým kritériem pro vybrání tématu je probíhající finanční krize v Libanonu, kterou sám autor pocítuje doslova na vlastní kůži, a proto měl také možnost vnímat i jednotlivé události v regionu blízkého východu, které ke krizi směřovaly. V teoreticko-metodologické části práce byly zpracované 3 oblasti problematiky, kterým se tato bakalářská práce věnuje. První část se věnuje popisu Libanonu z hlediska historie, politického systému, obyvatelstva a hlavně ekonomiky. V této oblasti byla vyhledána literatura, která popisovala historii Libanonu, ať jako státu nebo jako území. Historie totiž souvisí se současným děním na politické scéně Libanonu. Poté se práce věnuje výzkumu politického systému Libanonu, čím byl jiný a jak se měnil postupem času. K výzkumu byla využita odborná literatura a internetové zdroje zabývající se politikou. Dále se práce zaměřila na strukturu obyvatelstva v Libanonu. Zde bylo čerpáno primárně z internetových zdrojů. V poslední oblasti první části se práce zaměřuje na ekonomiku Libanonu, protože je potřeba poznat, jak a z čeho je tvořena libanonská ekonomika, aby bylo možné dospět k řešení tamní finanční krize. Zde bylo čerpáno z internetových zdrojů ministerstva financí v Libanonu. V další oblasti se práce věnuje analýze regionálních vztahů na blízkém východě, které do značné míry ovlivňují dění v Libanonu. V této části bylo čerpáno převážně z odborné literatury analyzující dění v regionu. V této oblasti byla provedena literární rešerše, protože názorů na situaci je mnoho. Další oblastí teoretické části je zadlužení států. Zde je vysvětlen význam zadlužení, z čeho je tvořen, jak se měří a jak se řeší. To vše zatím v obecné rovině. Údaje v této oblasti jsou čerpané primárně z odborných zdrojů. Dále se práce věnuje příčinám vzniku státního dluhu v Libanonu a podrobně jsou popsány důvody, které k tomu vedli. Informace byly čerpány z libanonských ekonomických novin a z údajů zveřejněných libanonskou centrální bankou. V poslední oblasti teoretické části byl porovnán státní dluh ČR a Libanonu v období od roku 2012 do 2020 a také byly analyzovány důvody větších výkyvů. Údaje k výzkumu byly získány z oficiálních stránek centrálních bank obou států.

Analytická část této práce zkoumá v první fázi mezinárodní nárůst zadlužení v Libanonu. Konkrétně řeší jednotlivé položky, které přispívaly do státního dluhu, a to v jednotlivých letech. V této části byl sestaven graf porovnávající vývoj čistého a hrubého dluhu k HDP v letech 2005-2018. Čísla a informace byly získány z webových stránek ministerstva financí v Libanonu a Libanonské centrální banky. Jednotlivé události pak byly doplněny výzkumem historie, který byl proveden v teoretické části práce. Dále práce zkoumá státní dluh domácí a zahraniční v časovém období 2005-2020 a analyzuje jednotlivé výkyvy. V této části jsou uvedené i údaje týkající se HDP a inflace. Veškeré informace byly čerpány z webů ministerstva financí a centrální banky v Bejrútu. Dále byl proveden výzkum veřejných financí a na základě získaných údajů bylo za pomoci vzorce vypočteno státní saldo v letech 2015-2019. Výsledky byly zakresleny do grafu. Velká část výzkumu se týkala bankovního sektoru, který teď zažívá jeden z největších kolapsů v historii. V stěžejní oblasti analytické části byl sestaven plán, jak se z této ekonomické krize dostat. Plán konkrétně řeší jednotlivé sektory, které potřebují reformy a v každém sektoru bylo také navrženo adekvátní řešení. Plán byl sestaven na základě výzkumu ekonomické a politické situace státu Libanon. V poslední kapitole analytické části je uvedeno časové spektrum řešení finanční krize na základě navržených reforem.

5 Analytická část práce

Analytická část této práce se zabývá v první řadě meziročním nárůstem zadlužení v Libanonu. Jsou zde specificky popsány důvody nárůstu zadlužení. Na základě tabulek získaných ze stránek ministerstva financí Libanonu, je zkoumán vývoj zadlužení Libanonu v letech 2005-2020 v miliardách dolarů. Dále je porovnáno zadlužení Libanonu k míře HDP v letech od 2005-2020. Stěžejní částí této tabulky je druhá kapitola, která se věnuje konkrétnímu plánu řešení ekonomické krize. V této kapitole jsou uvedeny reformy jednotlivých resortů, které mají hlavní vliv na vývoj ekonomické situace v Libanonu. Reformy se týkají jak ekonomického, tak i politického sektoru a jsou podrobně popsány. Nejdříve je vždy uveden problém a k tomu vzápětí řešení. V poslední kapitole analytické části je uvedeno časové spektrum řešení finanční krize a konkrétní výsledky, kterých Libanon dosáhne v případě, že tento plán dodrží.

5.1 Meziroční nárůst zadlužení

Nedávno zveřejněné odhady nerovnosti bohatství a příjmů řadí Libanonu mezi ty nejvíce nerovné ekonomiky světa. Po skončení občanské války v roce 1990 se Libanon vydal na vlnu půjček, která rychle zvýšila jeho veřejný dluh. Ten prohloubila, a také ještě posílila sociálně-ekonomická nerovnost. Nyní je Libanon v situaci, kdy je ohrožena stabilita celé země.

Ministerstvo financí v Libanonu uvádí, že na základě údajů o dani z příjmu kontrolovalo nejbohatší 1 procento obyvatel Libanonu v letech 2005 až 2014 25 % celkového národního důchodu. Vklady bank odrážely toto nerovnoměrné rozdělení, přičemž údaje z roku 2017 ukazují, že 20 % celkových vkladů bylo soustředěno pouze na 1600 bankovních účtech - což odpovídá pouze 0,1 procentu všech vkladových účtů). (Ministerstvo financí v Libanonu)

V tabulkách níže jsou uvedené údaje o vývoji státního dluhu v Libanonu v letech 2005-2020. Konkrétně se údaje týkají hrubého domácího a zahraničního dluhu, vkladů veřejného sektoru a čistý domácí a celkový dluh.

Tabulka 3 Vývoj státního dluhu Libanonu v letech 2005-2011

Vývoj státního dluhu Libanonu v letech 2005-2011							
Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Hrubý domácí dluh	29,1	30,2	31,8	39	45	48,3	49,3
Hrubý zahraniční dluh	28,8	30,6	32	32	31	31,6	36,8
Hrubý celkový dluh	58	61	63	71	77	79	81
Vklady veřejného sektoru	5,6	4,4	4,5	8,3	10,5	11,4	11
Čistý domácí dluh	23,6	25,8	27	31	34,5	36,8	37,3
Čistý celkový dluh	52,4	56,4	58,8	63	66,6	68	70

Zdroj: Ministerstvo financí v Libanonu (2020)

Tabulka 4 Vývoj státního dluhu Libanonu v letech 2012-2020

Vývoj státního dluhu Libanonu v letech 2012-2020									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hrubý domácí dluh	50,2	56,3	61,8	65,2	70,5	74,1	77,8	87,3	89,8
Hrubý zahraniční dluh	36,8	39,4	38,6	40,8	42,4	45,8	50,5	50,9	54,3
Hrubý celkový dluh	87	96	100,4	106	112,9	119,9	128,3	138,2	144,1
Vklady veřejného sektoru	12,9	15,5	14,2	13,6	14,6	15,6	14,1	15,7	15,1
Čistý domácí dluh	37,3	40,8	47,5	51,6	55,9	58,5	63,7	71,6	74,6
Čistý celkový dluh	74	80,2	86,1	92,5	98,3	104,2	114,2	122,5	129

Zdroj: Ministerstvo financí v Libanonu (2020)

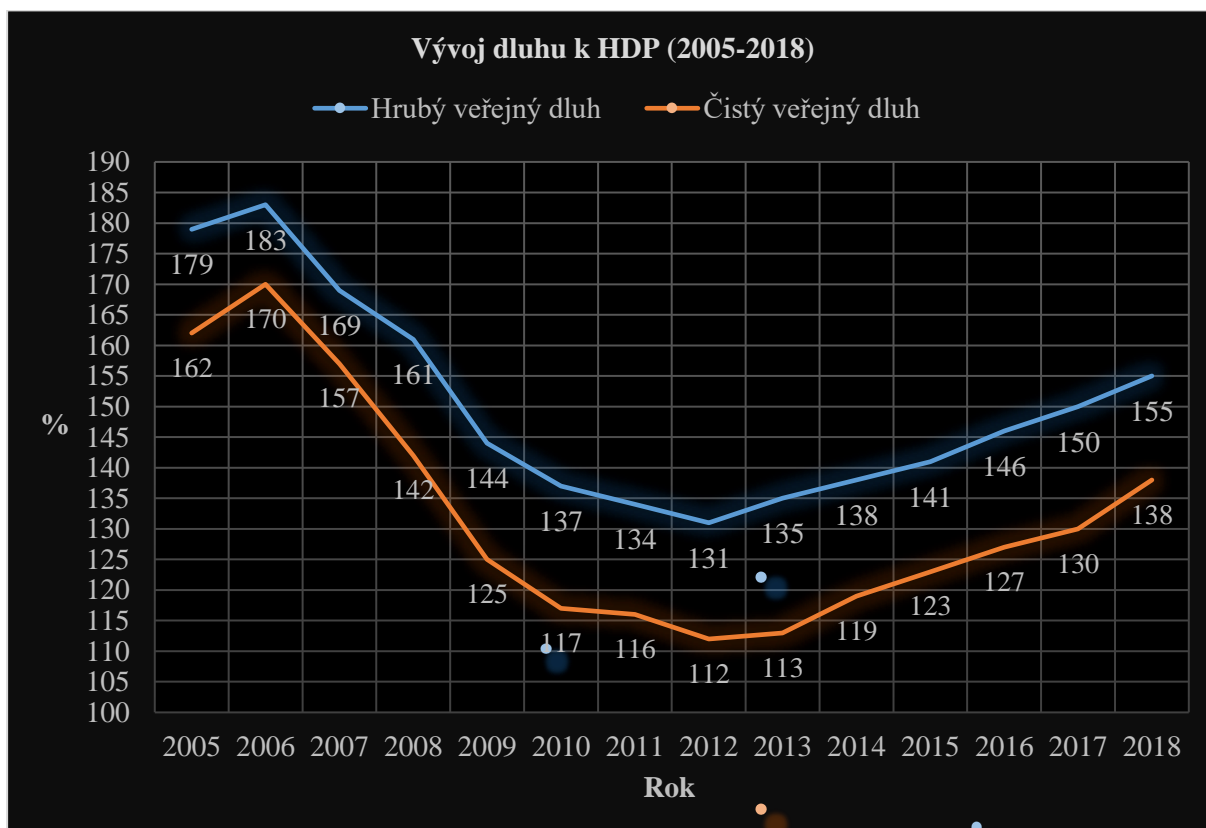
Dle tabulky výše můžeme říci, že dluh neustále meziročně stoupá. Jeho tempo růstu se ale zvýšilo koncem roku 2011. Do té doby rostl dluh průměrně o 3 miliardy dolarů ročně. Od roku 2012 do současnosti se dluh zvedá průměrně o 6 miliard dolarů ročně. To je dvojnásobná částka. Zvýšení růstu státního dluhu je dáno arabským jarem, který v té době probíhalo v Egyptě a v Tunisu.

Podmínky půjčování uložily státu velkou zátěž na obsluhu dluhu a ponechaly mu relativně malé částky, které by mohl utratit za spravedlivější přerozdělování.

Po občanské válce kombinovaly tři faktory negativně ovlivňující rozdělení příjmů: Zaprvé, v období mezi koncem války a polovinou posledního desetiletí vzrostl veřejný dluh o 2120 %, zatímco růst HDP na obyvatele téměř ne čtyřnásobek. Zadruhé, veřejné půjčky po válce spoléhaly téměř výhradně na místní trh prostřednictvím státních dluhopisů vydávaných v libanonských librách. A za třetí, úroková sazba dluhu v librách byla znepokojivě vysoká.

Níže uvedený graf porovnává vývoj čistého a hrubého dluhu k HDP v letech (2005-2018). Údaje k sestavení grafu byly čerpány z oficiálních stránek ministerstva financí v Libanonu (2019).

Graf 1 Vývoj dluhu k HDP (2005-2018)

Zdroj: Ministerstvo financí v Libanonu (2019)

V grafu výše můžeme pozorovat růst HDP v letech 2005 - 2018. V letech 2019 činila výše dluhu k HDP 171 %. V letech 2005-2006 vidíme vyšší dluh k HDP. To je dáno především atentátem na bývalého premiéra Harírího v roce 2004. Po tomto atentátu se spustila lavina atentátů a během dalších let bylo zavražděno i několik ministrů, generálů a vysoce postavených osob. To se samozřejmě odráželo na ekonomické situaci v Libanonu, a tudíž i na vývoj státního dluhu. Velké výdaje odváděl Libanon státnímu soudu, který řešil právě atentát na premiéra Harírího. V roce 2006 proběhla v Libanonu válka s Izraelem. Po této válce začalo v Libanonu období expanze. Růst ekonomiky měl za důsledek snížení dluhu k HDP až do roku 2014. V letech 2010-2014 byl tudíž dluh k HDP nejnížší za pozorované období. Dluh k HDP tehdy bylo nižší než 120 %. Roku 2011 začala v Sýrii občanská válka a na Libanonskou ekonomiku to mělo také velký dopad. Doposud snižující se dluh k HDP se pomalu zastavil a Libanon najel na trend stoupajícího dluhu až do roku 2019, kde se dluh dostal na hranici 171 % HDP. Oproti roku 2018 šlo o nárůst o 43 %, což je neskutečné číslo, které bylo tvořeno hlavně zhroutilím bankovního sektoru.

Samotné zvýšení veřejného dluhu neznamená, že bohatství je rozděleno nerovnoměrně. Ani poměr dluhu k HDP není dostatečným důvodem ke spuštění poplachu. Koneckonců, japonský dluh v roce 2017 dosáhl 234 procent svého HDP, ale země není na pokraji dluhové krize ani ve srovnání s jinými průmyslovými národy nezažila vážnou sociálně-ekonomickou nerovnost .

Situace v Libanonu rozlišuje dva prvky rostoucího veřejného dluhu, které společně poškozují rovnost: Zprvce podmínky půjčování nebyly nikdy vhodné pro státní pokladnu, protože libanonská vláda se brzy ponořila do spirály hlubší zadluženosti, aby mohla dostát svým závazkům v oblasti dluhové služby. Zadruhé, veřejné půjčky se spoléhaly na velmi úzkou domácí půjčovací základnu.

Dnes dluhopisy státní pokladny zaznamenávají nejvyšší úrokové sazby na světě, stěží ekvivalentní sazbám libanonských dluhopisů nabízeným v 90. letech. V Turecku a Argentíně se úrokové sazby státních dluhopisů v roce 2018 blížily k 20 procentům , ale úrokové sazby nabízené trhem na jednotlivých spořicíh účtech v těchto dvou zemích zůstávají vyšší než výnosy ze státních dluhopisů. Tato propast mezi úroky, které banky platí vkladatelům, a výnosy z držení státních dluhopisů, má zásadní důsledky pro výpůjční trh ekonomiky. Neexistuje způsob, jak by banky mohly vydělat pouhým půjčením vládě peníze, které shromáždily z jednotlivých vkladů, protože výnos ze státních dluhopisů je nižší než úroky ze soukromých spořicíh účtů. Aby banky přilákaly vklady a vytvářely zisky, musí spíše riskovat a hledat příležitosti k půjčování za sazby vyšší, než jaké platí za vklady. Na trzích, kde výnosy na spořicíh účtech převyšují úroky ze státních dluhopisů, existence vládních půjček nevytlačí příležitosti a bohatství dlužníků ze soukromého sektoru.

Tabulka 5 Vývoj HDP v letech 2015-2019

Vývoj HDP v letech 2015-2019					
Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Nominální HDP (mld. USD)	49,46	49,61	51,46	56,4	58,6
HDP per capita (mil. USD)	11 177	11 105	8778	9251	9655
Růst reál. HDP (%)	0,8	1	1,2	0,3	0,2
Inflace (%)	-3,7	-0,8	4,5	6,1	3,1

Zdroj: Ministerstvo financí v Libanonu (2020)

I když žádný z těchto faktorů sám neodchýlil rozdělení příjmů od svého průběhu, jejich kombinované účinky vyústily ve stále zisky pro jeden konkrétní ekonomický sektor: komerční bankovníctví. Rychlý a udržitelný příjem z nájemného na úkor ostatních sektorů si tedy užívalo jen několik bank. Pokračování tohoto přístupu k veřejným výpůjčkám v 90. a na počátku dvacátých let naznačuje, že negativní dopady přerozdělování, které vyplynuly z tohoto přístupu, byly známé a jasné, takže se nejednalo o náhlý nebo nečekaný vývoj. Dnes se však nic moc nezměnilo, i když se Libanon snaží vyřešit svůj dluhový problém.

Je pozoruhodné, že v 90. letech se v Libanonu obchodovalo s dluhopisy státní pokladny s obrovskou slevou, přičemž úrokové sazby při několika příležitostech dosáhly 36 %. Tyto dluhopisy také poskytovaly výnos mnohem vyšší než úrokové sazby, které banky poskytovaly výměnou za účty termínovaných vkladů. Rozdíl byl během první poloviny desetiletí v průměru přibližně 6,6procentního bodu.

Tím tak trh poskytoval bankám přiměřený rozdíl v úrokových sazbách, protože státní dluhopisy poskytovaly bankám výnos, který výrazně převyšoval relativně skromné závazky bank poskytované vkladatelům výměnou za spořicí účty. Výsledkem bylo, že banky se nepotřebovaly zapojovat do finančních a rizikových aktivit, aby identifikovaly investiční příležitosti s vysokou návratností v soukromém sektoru. Není tedy překvapením, že trh soukromých půjček byl odsunut na vedlejší kolej.

Důsledky toho všeho jsou jasně viditelné ve statistikách bankovního sektoru a ve finančních datech. V 90. letech se podíl státních dluhopisů na celkových aktivech bankovního sektoru stabilně zvyšoval. Čím větší je rozdíl mezi úrokovými sazbami státních dluhopisů dlužných bankám a úrokovými sazbami spořicími účtů dlužnými vkladatelům, tím větší jsou celková aktiva bankovního sektoru a tím větší význam mají státní dluhopisy v rozvahách bank. . Celková aktiva v konsolidovaných rozvahách sektoru dohromady vzrostla v letech 1993 až 2000 složeným tempem 25 procent a za dvě desetiletí od roku 1993 zhruba osmkrát. V letech 1993 až 2000 představovaly státní dluhopisy denominované v libanonských librách průměrně 27 procent z této rostoucí základny bankovních aktiv. Úvěry na libry komerčnímu sektoru však představovaly malé procento 5,4 procenta celkových bankovních aktiv.

Tento plán zisku se v zásadě neomezoval na komerční banky. Každý, kdo by chtěl ušetřit peníze, by měl prospěch z vyšší návratnosti státních dluhopisů ve srovnání s bankovními vklady. V poválečném ekonomickém prostředí však byla dostupná základna úspor minimální a vzácná. Po letech násilí a nestability byly individuální rezervy vyčerpány a zdroje vzácné. Velikost průměrného vkladu se stala relativně malou a relativně flexibilní spořicí účty v bankách byly vhodnější pro uspokojení potřeb likvidity běžných vkladatelů než méně likvidní pokladniční poukázky, a to kvůli jejich delší splatnosti. V důsledku toho banky těžily ze sloučení prostředků z malých a likvidních vkladů a používaly je k nákupu méně likvidních vládních dluhových nástrojů. Z tohoto důvodu banky v 90. letech převzaly dvě třetiny veřejného dluhu, zatímco libanonská centrální banka a další veřejné instituce převzaly zbyvajících procento.

Dnes je zřejmá priorita bankovního sektoru. Čistý zisk BLOM Bank dosáhl v roce 2017 výše 731 milionů USD, což je hodnota blízká hodnotě, kterou vykazala společnost Schroders v roce 2016, což je šestá největší banka ve Velké Británii podle zisku. Čistý zisk Bank Audi dosáhl v roce 2017 výše 559 milionů USD, čímž předstihl Standard Chartered sedmou největší banku se zisky ve Velké Británii. Přesně před dvaceti lety nepřesáhly zisky celého libanonského bankovního sektoru 436 milionů dolarů.

Obrovské zisky bank neměly obdoby v ostatních hospodářských odvětvích. Růst v bankovním sektoru lze přičíst mimořádnému nájemnému více než výsledku finančního rizika, nezbytného zprostředkování nebo předvídatosti při identifikaci investičních příležitostí, které by mohly tlačit ostatní odvětví nahoru. Celkové zisky 14 největších libanonských bank činily od roku 2015 4,5 procenta HDP. Zatímco zisky čtrnácti největších bank činily ve Spojeném království v roce 2016 méně než 1 procento HDP. Tato hodnota ve stejném roce nepřesáhlo 0,2 procenta v Německu a 0,9 procenta ve Spojených státech.

Trh pokladničních poukázek poskytl příležitost dosáhnout obrovských výnosů, pouze banky jsou připraveny těžit z nich. Tento udržitelný zisk jednoho hospodářského sektoru na úkor ostatních ukazuje na prohlubování nerovnosti rychlou akumulací nájemného v dosahu několika bank. Tento popis distribuční krajiny však zůstává neúplný. Věřitelé nejsou jedinými agenty v této hře. Zpočátku mohla libanonská vláda jako dlužník použít získané peníze ke snížení nerovnosti podporou chudších sociálně-ekonomických tříd. Aby mohly být plně popsány účinky přerozdělování vyplývající z veřejného dluhu, musíme také zkoumat dlužníka.

V této tabulce jsou uvedené údaje o veřejných financích v Libanonu v letech 2015-2019. Údaje jsou čerpány z oficiálních stránek ministerstva financí v Libanonu. Jsou zde údaje o autonomních a důchodových daních, o příjmech státního rozpočtu, o veřejném dluhu k HDP atp.

Tabulka 6 Veřejné finance 2015-2019

Veřejné finance 2015-2019					
Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Autonomní daně (mld. USD)	7,26	8,3	8,31	9,84	8,46
Důchodové daně (mld. USD)	2,32	2,6	2,59	2,61	2,64
Příjmy státního rozpočtu (mld. USD)	9,58	9,92	10,9	12,45	11,1
Vládní transfery (mld. USD)	5,28	5,7	6,13	6,2	6
Vládní nákupy statků a služeb (v mld. USD)	8,25	9,17	9,77	11,9	10,9
Výdaje státního rozpočtu (mld. USD)	13,53	14,87	15,9	18,1	16,9
Veřejný dluh (v % k HDP)	140	146	150	151	160
Veřejný dluh (mld. USD)	70,68	75,27	79,5	84	92

Zdroj: Ministerstvo financí v Libanonu (2020)

Z údajů ve výše uvedené tabulce vypočteme státní saldo za pozorované období. K výpočtu bude použit vzorec pro vypočtení skutečného salda.

$$BS = (TA+tY) - (TR+G)$$

TA.....Autonomní daně

tY.....Důchodové daně

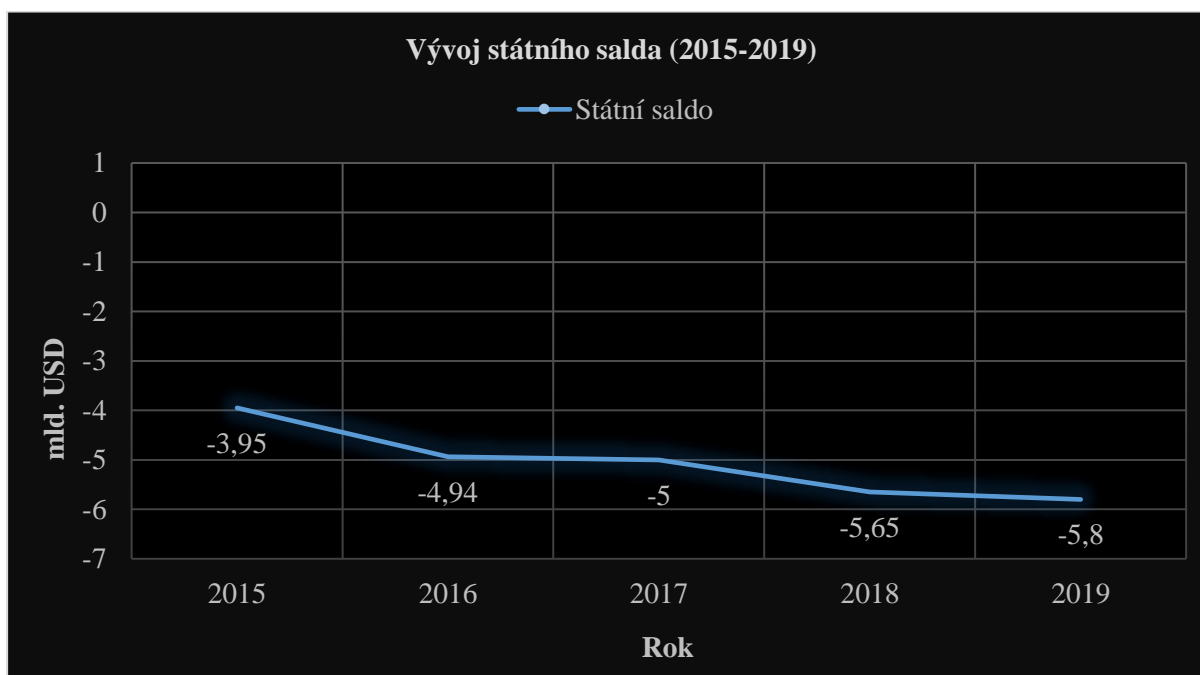
TR.....Vládní transferové platby

G.....Vládní nákupy statků a služeb

Autonomní důchodové daně tvoří příjmy státního rozpočtu. Vládní transfery a nákupy statků a služeb tvoří výdaje. Skutečné saldo rozpočtu se tedy vypočítává odečtením státních výdajů od státních příjmů. (Šetek, 2015)

Na základě získaných výsledků je sestaven graf níže, který znázorňuje vývoj skutečného salda státního rozpočtu. Saldo za sledované období meziročně stoupá v průměru o 0,37 miliard dolarů

Graf 2 Vývoj státního salda

Zdroj: Vlastní tvorba

Vláda může utratit peníze, které si vypůjčila, způsobem, který podporuje spravedlivé přerozdělování. Proto je nezbytně nutné ověřovat vládní výdaje, aby se objasnil obraz přerozdělovacích dopadů vyplývajících z veřejného dluhu. V případě Libanonu tento detail ukazuje, že prostor pro progresivní výdaje byl úzký, protože podmínky půjčování určovaly také velkou část vládních výdajů.

Vládní výdaje mají mnoho podob. Jednou z nich jsou platby dluhové služby, které se pohybují od státní pokladny a vracejí se věřitelům. Zejména tento typ výdajů klesá v případě Libanonu, kde byl bankovní sektor jedním z největších příjemců. Dluhová služba je však pouze částí vládních výdajů. Existují další výdaje, které mají zvláštní distribuční dopad.

Zkoumání osudu výdajů v Libanonu je zbytečné. Úrokové sazby státních dluhopisů byly tak vysoké, že jakmile byla zohledněna dluhová služba, přebytek státních výdajů v jakékoli jiné oblasti se zmenšil. Výpůjční podmínky na počátku 90. let vedly ke zvýšení míry úrokových plateb z dluhu denominovaného v librách o 45 procent celkových vládních výdajů. Financování všech ostatních potřeb veřejných výdajů bylo omezeno na něco málo přes polovinu celkových vládních výdajů. Pokud k rovnici přidáme také velikost vládních příjmů, do roku 1996 začaly úrokové platby představovat přibližně 68 procent rozpočtového deficitu. Počínaje rokem 1996 by tedy byly k financování splácení úroků ze stávajícího dluhu upsány pouze dvě třetiny jakéhokoli nového dluhu.

Počínaje rokem 1998 roční výdaje na obsluhu dluhu v libanonských librách překročily schodek státního rozpočtu. Jinými slovy, pět let po libanonské vlně extravagance ve veřejných půjčkách nové dluhopisy, které vláda každoročně vydávala, již nestačí k pokrytí povinností platit úroky ze stávajícího dluhu. Nyní musí být část dluhové služby financována z jiných vládních příjmů, konkrétně daňových příjmů.

Zatímco úvěrová základna libanonské vlády byla úzká, daňový základ naopak nikoho nevyklučoval. Zatímco bohatství malé skupiny hospodářských hráčů se díky nadměrné návratnosti úroků držitelů státních dluhopisů neustále zvyšovalo, tento dluh klesl na bedra všech Libanonců.

Tato hra měla a stále má děsivé důsledky, pokud jde o přerozdělování. Daňový základ v Libanonu zahrnuje všechny bez výjimky a v tomto omezení je to nespravedlivé. Rozložení daňového zatížení na stejném základě je navíc nerovnoměrné. Daňový systém v Libanonu je založen především na nepřímých daních – zejména na daních spotřebitelů – uvalených na zboží a služby, nikoli na individuálních příjmech, kapitálových výnosech nebo bohatství. Spotřebitelské daně se spravují snadněji než jednotlivé daně z příjmu a obvykle mají podobu rovné daně, která se uplatňuje na prodej bez ohledu na objem prodeje nebo charakteristiky spotřebitele. A když jsou na zboží a služby uvaleny daně, například místo výnosů nebo aktiv je hodnota daně zaplacená za prodanou jednotku stejná pro všechny kupující, ať už jsou bohatí nebo chudí, což činí daň regresivní a tvoří 60 procent celkových daňových příjmů v Libanonu.

Výsledkem je, že v Libanonu se minimálně 3 dolary za každých 5 dolarů daňových příjmů shromažďují sestupně a použijí se na financování devíti dolarů, které z každých 20 dolarů utracených vládou dostávají přímo komerční banky. Ačkoli je tato sestupná realita částečná, protože se vztahuje pouze na procenta daňových příjmů a jejich výdajů, jsou tato procenta tak vysoká, že progresivní stupeň zbývajících 40 procent daňových příjmů se stává zanedbatelným, stejně jako míra zbývajících 55 procent vládních výdajů. Manévrovací rozpětí dostupné po opravě dluhu je velmi úzké a porážka se urovná ve válce proti nerovnosti ještě před začátkem bitvy.

Bez ohledu na to, jak byly prostředky na rekonstrukci nakonec vynaloženy, existoval jiný způsob, jak by se vláda mohla uchýlit k získávání prostředků na poválečnou rekonstrukci a rehabilitaci? Jakákoli sleva z ceny dluhopisu státní pokladny v zásadě odráží tržní hodnocení rizika půjček veřejného sektoru. V důsledku toho by někteří mohli namítnout, že přemrštěné úrokové sazby dlužné libanonským vládním dluhopisům v průběhu 90. let odrážely hodnocení rizika nesplácení libanonského státu na výpůjčním trhu.

Ve skutečnosti existovalo mnoho náznaků, že výpůjční podmínky, které výrazně posílily věřitele, neodrážely spravedlivě základy trhu. Spready úrokových sazeb byly na počátku období veřejných půjček nepřiměřeně vysoké. O několik let později půjčovaly stejné banky peníze mnohem nižšími sazbami, s mnohem menšími spready, přestože vláda do té doby začala klesat ve svém deficitu a značně snižovala svou likviditu.

V roce 1988 přišel další náznak rozšiřujícího se úrokového diferenciálu neoprávněným způsobem, když se Libanon dostal na pokraj finanční krize kvůli požadavkům na obsluhu svého dluhu. Jakmile bylo bankám jasné, že vláda může čelit riziku nesplácení svého dluhu, bylo řešením půjčit si v mezinárodním měřítku. Vláda tedy začala vydávat dluhopisy v cizích měnách, s nimiž se obchodovalo na mezinárodním trhu. Trh vyhodnotil riziko půjček libanonské vládě s úrokovou sazbou téměř 8 procent. V důsledku toho poskytl mezinárodní trh libanonským penězům mnohem nižší sazbu, než jakou vypláceli místním věřitelům, i když dluhové zatížení země bylo vyšší než v minulosti.

Libanonský daňový systém nebyl vždy schopen vyrovnat nerovnost příjmů. Ale když si stát, kdykoli čelí finanční krizi, zvykne uchýlit se k regresním daňovým příjmům, aby ve větší míře plnil regresivní závazky obsluhovat dluh, stává se daňová reforma nanejvýš nezbytnou. Jedinými změnami daňového zákona v letech dluhové inflace však bylo přijetí daně z přidané hodnoty, která se uvádí jako nepřímá a regresivní daň, a snížení daně ze zisku právnických osob, které je progresivní. Pokud jde o nedávno přijaté opatření, zvýšení daně z přidané hodnoty z 10 na 11 procent je dalším břemenem na bedrech chudých.

Vláda mohla zmírnit některé hlavní dopady každého z těchto finančních vývojů, ale neudělala to. Aby se snížila závislost na spotřebních daních, je nutná komplexní daňová reforma, přičemž použití těchto daní by mělo být určeno na luxusní zboží a zboží škodlivé pro lidské zdraví, zvané „daně z hříchu“. Namísto toho se od poloviny 90. let libanonská vláda uchýlila k postupným úpravám, které přinášejí okamžité příjmy a současně nutí střední a chudé třídy k úsporným opatřením. Zdá se, že politický přístup, který převládal v prvním desetiletí po skončení občanské války, ignoroval důležité sestupné přerozdělování, které způsobil. Spíše se jen záměrně snažil vzít peníze chudých a dát je bohatým.

Na jaře roku 2019 uspořádala libanonská vláda 20 zasedání, než byla schopna se dohodnout na rozpočtu na rok 2020. Nejvýznamnější výzvou pro ministerstvo financí bylo snížit rozpočtový deficit tak, aby byly splněny úsporné podmínky uložené na mezinárodní dárcovské konferenci konané v dubnu 2018 v Paříži. Vláda však nebyla schopna změnit své závazky v oblasti dluhové služby. Toto dědictví předchozích rozhodnutí o půjčkách zůstává obrovskou překážkou pro schválení jakéhokoli rozpočtu.

Postupy v rozpočtu na rok 2019 byly omezeny na úpravy vládních příjmů a výdajů, nikoli na platby úroků. Stejně jako v minulosti neměly navrhované plány žádný vliv na jejich distribuční dopad. Na straně příjmů se vláda spoléhala, stejně jako v minulosti, na nepřímé daně, jako jsou cla a vládní poplatky. Pokud jde o výdaje, celkové navrhované škrty pocházely z platů a odměn zaměstnanců veřejného sektoru, tedy z jednoho z pilířů střední třídy.

Pokud jde o návrh, aby bankovní sektor poskytoval vládě půjčky s nízkým nebo žádným úrokem, tak ten byl přijat bez povšimnutí. Prvními, kdo tento návrh provedli, byli vyšší kádry bankovního sektoru a úředníci centrálních bank, protože někteří z nich varovali, že udělení tohoto vykoupení vládě může snížit motivaci k provedení radikálních reformních opatření. Dnes je Libanon v nepříjemné vyplývající z důsledku nerovnováhy sil v odvětví, které nyní představuje přibližně 5 procent HDP, dychtivěji konsoliduje své pravomoci a zároveň si díky moci dokáže udržet své pravomoci k obrovským zdrojům, které nashromáždil.

Tato restrukturalizace dluhu však byla pro vládu způsobem, jak dosáhnout cíle snížit poměr schodku k HDP, aniž by byla přijata méně přísná úsporná opatření, která byla schválena. Pokud by vláda začala restrukturalizovat dluh, napravila by také dědictví, které bylo v průběhu desetiletí vyčerpáno z daňového základu v Libanonu, ve prospěch několika bank. Bez ohledu na zbývající pobídky k reformě a bez ohledu na to, zda byla vláda ochotna nebo schopna pokračovat v této cestě, se dluhová výměna mohla vyhnout dalšímu prohlubování nerovnosti. Vládnoucí třída se však znovu rozhodla vymanit z finanční slepé uličky přijetím sestupných opatření. Tímto způsobem urychlila načasování explodující situace, místo aby omezovala nespokojenost veřejnosti.

Oznámení vlády o zastavení vyplácení zahraničních dluhů, čas od času zavírání bank zákazníkům a zpříšňování omezení pro výběr cizí měny posílilo krizi a její dopady na životy občanů. Vláda se marně pokoušela situaci potlačit pomocí různých opatření, jako je dotování spotřebního zboží a pronásledování obchodníků s měnami. Zhoršení libry však tomuto úsilí zasadilo smrtelnou ránu a krvácení bude pravděpodobně pokračovat. Vyčerpání rezerv centrální banky vůči dolaru, které se používá hlavně na podporu dovozu pšenice, pohonných hmot či léků, způsobuje, že stát není schopen poskytovat ty nejzákladnější služby. Libanonská centrální banka je kritizována hlavně za pokračující tisk měny, což zhoršuje již tak nadměrnou inflaci. Namísto toho by banka podle mnoho pozorovatelů libanonské krize měla konečně přijmout rozhodná opatření k omezení zhoršování, a tak by došlo k obnovení důvěry vkladatelů, a tím i k přilákání peněz ze zahraničí a sjednocení směnného kurzu.

Mezi dalšími problémy, se kterými se Libanon v současné chvíli potýká patří:

Zhroucení liry

Od začátku hospodářské krize ztratila lira zhruba devadesát procent své hodnoty. Protože oficiální směnný kurz je stále fixován na 1507 liber vůči dolaru, v úterý překročil hranici 15 tisíc na černém trhu.

Chudoba

Podle OSN žije 55 procent libanonských lidí pod hranicí chudoby, tedy vydělává méně než 3,84 USD za den. Procento populace žijící v extrémní chudobě vzrostlo podle stejného zdroje na 23 procent. Podle průzkumu veřejného mínění provedeného Světovým potravinovým programem a Světovou bankou na konci roku 2020 snížilo 35 procent dotázaných rodin počet denních jídel.

Inflace

Na konci roku 2020 činila roční míra inflace podle oficiálních statistik 145,8 procenta. Podle Světového potravinového programu míra inflace cen potravin překročila 400 procent.

Cena potravinového koše, který zahrnuje hlavně rýži, bulgur, těstoviny a olej, se podle programu od října 2019 téměř ztrojnásobila. Cena pytle s chlebem se od května 2020 zvýšila o 91,5 procenta v důsledku postupné změny ceny a recese.

Dříve se například pytel chleba prodával za 1 500 liber a dnes stojí 2 500 liber. Během roku 2020 stoupla o 110 procent cena hovězího a o 65 procent cena kuřat, uvádí Světová banka.

Průměrná mzda

V létě roku 2019 činil průměrný plat 950 000 libanonských liber, uvádí Ústřední statistický odbor, což podle oficiálního směnného kurzu činilo 627 dolarů. Dnes má na černém trhu kvůli zhoršení libry hodnotu méně než šedesát dolarů, takže je minimální mzda ekvivalentní spíše 45 dolarů.

Nezaměstnanost

Podle studie Světové banky a Potravinového programu činila míra nezaměstnanosti na konci roku 2020 přibližně 39,5 %. A mezi lety 2019 a 2020 se například podíl práce na plný úvazek ve stavebnictví snížil o čtyřicet procent. Podle OSN byl hotelový a restaurační sektor svědkem 31procentního poklesu.

Recese

Podle Mezinárodního měnového fondu úřady v průběhu roku 2020 zaznamenaly pokles hrubého domácího produktu o 25 procent.

Veřejný dluh

Veřejný dluh dosáhl na konci roku 2020 výše 95,6 miliard USD, což podle MMF odpovídá 171,7 procenta HDP.

Platební bilance

Podle statistik centrálních bank citovaných ve zprávě zveřejněné Bank Audi zaznamenala platební bilance v prvních 11 měsících roku 2020 rekordní deficit ve výši 10,2 miliardy USD, což svědčí o poklesu převodů ze zahraničí.

Devizové rezervy

Podle webové stránky banky dosáhly rezervy centrální banky v polovině března 17,5 miliardy USD, ačkoli analytici se domnívají, že toto číslo je nižší. Podle zprávy skupiny Byblos Bank, která spojuje pokles výdajů na dotování dováženého zboží, zejména pohonných hmot a pšenice, dosáhla loni rezerva 30,3 miliard dolarů.

Špatná podpora

246 milionů USD je hodnota půjčky Světové banky schválené minulý týden Parlamentem, která má podpořit 147 000 rodin (asi 786 000 Libanonců) z nejchudších rodin. Každá rodina obdrží částku dvě stě tisíc libanonských liber, navíc 100 000 liber pro každého jednotlivce.

Elektřina

EDL pokrývá 63 procent potřeb země, uvádí studie zveřejněná Americkou univerzitou na jejím webu v prosinci. Přídělové hodiny se v poslední době zvýšily v zemi, kde se výpadky proudu pohybují mezi třemi a 12 hodinami denně. Tento sektor je nejvýznamnějším zdrojem odpadu a obchodů a od roku 1992 stál státní pokladnu více než 40 miliard dolarů, což odpovídá 40 procentům veřejného dluhu.

Výbuch přístavu

Po strašlivé explozi v přístavu 4. srpna 2020 odhadovala Světová banka škody a ekonomické ztráty na něco mezi 6,7 miliardy a 8,1 miliardy dolarů.

Uprchlíci

Podle odhadu úřadů Libanon hostí 1,5 milionu syrských uprchlíků, z nichž se jeden milion zaregistroval u Organizace spojených národů. Podle Organizace spojených národů, které rovněž tvrdí, že devět z deseti Syřanů trpí extrémní chudobou, žije v Libanonu pod hranicí chudoby asi 91 procent syrských rodin. Podle oficiálních údajů Libanon také hostí přibližně 180 000 palestinských uprchlíků, ačkoli jiné odhady naznačují, že tento počet je mnohem vyšší a mohl by se prý blížit i 500 000. Podle průzkumu provedeného Agenturou OSN pro pomoc a práci (UNRWA) v květnu 2020 přišlo o zaměstnání nebo pokles příjmů osmdesát procent respondentů. 87 procent z celkového počtu 27 000 Palestinců, kteří po vypuknutí konfliktu přišli ze Sýrie, dnes žije pod hranicí chudoby.

5.2 Plán, jak se dostat z finanční krize

Ekonomika a politika jsou dva úzce spojené obory. Navzájem se ovlivňují v mnoha záležitostech a je třeba na ně brát ohled. V Libanonu je toto spojení ještě větší než jinde. Pro sestavení plánu k vyřešení finanční a ekonomické krize je tedy zapotřebí řešit i politickou stránku věci. Politická stránka je důležitá hlavně v budování důvěry, kterou investoři ztratili. Jedná se o důvěru v tom smyslu, že se stát nezhroutí a že své peníze ještě někdy uvidí.

V politické stránce věci je potřeba řešit v prvé řadě libanonskou ústavu. Po občanské válce byla ústava Libanonu změněna dle Taífské dohody, která mimo jiné i rozdělovala moc mezi náboženskýma sektami. Hlavní změna se týkala formy vlády, která se změnila z prezidentské na parlamentní republiku. Pravomoci prezidenta byly přeneseny na premiéra. Veřejná pracovní místa v zemi jsou rozdělena do systému kvót, a to mezi sektářské politické vůdce. Tento typ systému prokázal své selhání a přispěl k neschopnosti státu provádět rozvojové projekty sloužící k propojení s dalšími zeměmi. Je třeba změnit politický systém v Libanonu podle toho, co je uvedeno v dokumentu Taíf, který začíná změnou volebního systému tak, aby byla založena na proporcionalitě a aby každá jeho strana nebyla monopolizována sektou. Politické strany by měly být sekulární a měly by být voleny na základě volebních programů, za které jsou v nadcházejících volbách odpovědné. Systém moci by měl disponovat plnohodnotnou opozicí, a je nutná i aktivace role Sněmovny reprezentantů, která je zákonodárným orgánem a orgánem pro sledování vládních aktivit. Dále je nezbytné zrušení politického sektářství a převzetí kompetence při výběru úředníků pro moc a v neposlední řadě také opuštění od klientelismu a zvýhodňování.

Nedávno bylo navrženo, že by se Libanon měl vyhýbat regionálním konfliktům, protože v důsledku těchto konfliktů strádá. Tento návrh předložil kardinál Al-Rahi (hlava katolické komunity v Antiochii a zbytku Východu) a je to jediné východisko, které Libanonu umožní obnovit v něm politickou stabilitu. Libanon už by nebyl jen loutkou ve vyjednávací mezi Íránem a Spojenými státy americkými.

Vzhledem k absenci primární role zákonodárného orgánu zaujímá Libanon vyspělou pozici na žebříčku zemí postižených korupcí. Díky tomu byl výkonný orgán činný bez kontroly, a to zejména protože Libanon je již 30 let svědkem vlád národního konsensu. V nich byly zastoupeny všechny politické strany a síly, což vedlo k šíření korupce a úplatkářství ve všech činnostech státu, a to vedlo ke ztrátě důvěry lidí. Ztráta důvěry lidí je jedním z nejdůležitějších faktorů, které paralyzují práci státu. Stát totiž takto ztrácí i svou autoritu. Libanonci nemají důvěru v toho, kdo je zastupuje. Volební zákon tak odráží zájmy vládnoucích politiků. Je velmi obtížné dostat se do parlamentu a postavit se proti současné vládnoucí politické třídě. Pokud by se tak stalo, týkalo by se to velmi malého počtu hlasů, z nichž není možné uskutečnit politickou změnu. Především je nutné pozměnit volební systém, aby se libanonská opozice mohla dostat do parlamentu a usilovat tak o omezení všech nedemokratických praktik. Díky spravedlivému volebnímu zákonu by začala vládnoucí politická autorita více zvažovat podnikání jakýchkoliv kroků, které v konečném důsledku slouží jejím osobním zájmům. Toho je vzhledem k aktuálně přijatému volebnímu zákonu obtížné dosáhnout. Rovněž je nutné aktivovat zavedené zákony, které omezují šíření korupce ve státu, protože se nepoužívají. Důležité je také, aby byla soudní moc nezávislá a svobodná. Nyní je totiž také nástrojem korupce politiků a jejich projektů. Ovlivněná soudní moc nikdy nepřinese spravedlnost a bez spravedlnosti nemůže úřad znovu získat důvěru svých lidí.

Ve srovnání s ostatními zeměmi zaujímá Libanon vyspělou pozici v podílu pracovníků veřejného sektoru ve srovnání s populací.

Veřejná pracovní místa v zemi jsou rozdělena do systému kvót mezi sektářskými politickými vůdci, a to bez ohledu na kompetence a zásluhy jednotlivců. Pracovní místa ve veřejném sektoru v Libanonu se využívají ke zlepšování volebních míst a šancí politiků je vyhrát.

V poslední době se objevily skandály při najímání a vzniku úplatků, které přijímají úředníci nebo jejich zástupci. Zde se diskutuje o pracovních místech, která jsou v zemi považována za prestižní, ať už jde o bezpečnostní, vojenská, soudní, správní, finanční a další.

Systém zaměstnanosti ve veřejném sektoru v Libanonu přijímá náborový systém až do důchodového věku, což znamená, že není možné někoho propustit, i když ho administrativa nepotřebuje nebo nemá správné kompetence pro dané místo. Brání v tom moc politických vůdců, kteří nekompetentní zaměstnance po celou dobu kryjí.

Je třeba aktivovat roli Rady pro veřejnou službu, což je správa odpovědná za provádění přijímacích zkoušek na veřejné pracovní pozice na státní úrovni a odstranit vliv politiků, kteří tlačí své kandidáty. Zkrátka ať pozici získá ten, kdo si jí zaslouží, a to na základě reálné kompetentnosti. Tento krok by zákonitě zvýšil kvalitu výkonu na pozici, kterou by daný člověk zastával.

Rovněž je nutné upravit systém služeb ve veřejné správě tak, aby zaměstnanec podepsal pracovní smlouvu, která je platná po stanovenou dobu s možností prodloužení podle požadavků potřeby. Pokud to není nutné, správa nemusí smlouvu prodloužit a propustit jej z práce se zachováním jeho plných práv stanovených zákonem.

Z ekonomického hlediska je potřeba udělat hodně změn, protože je tento sektor plný chaosu. Ekonomický systém je zcela závislý na službách, bankovním sektoru, podpoře, půjčování a udržování fixního směnného kurzu libanonské libry vůči americkému dolaru, a to bez ohledu na finanční situaci rozpočtu.

Dále je potřeba vyřešit problém elektřiny. Elektřina každoročně vyčerpá dotace ve výši 2 miliard dolarů ze státních financí. Polovinu veřejného dluhu tvoří dotování odvětví elektřiny. A i přesto v průměru proud funguje pouze 16 hodin denně. Aby byla pokryta potřeba občanů, jsou využity i soukromí výrobci elektřiny. Což znamená, že navzdory dotacím ze strany státu, platí občan každý měsíc dva účty za elektřinu – jednou státu a jednou soukromým výrobcům. Bude lepší tento sektor privatizovat, zejména proto, že zkušenosti potvrdily, že soukromý sektor v Libanonu zaznamenal na rozdíl od veřejného sektoru pozoruhodné úspěchy.

Další reforma by se měla týkat mobilních operátorů. V Libanonu existují pouze dva operátoři a ti jsou ve vlastnictví státu. Ceny mobilních operátorů a internet služeb v Libanonu jsou nejdražší na světě. Je potřeba nastavit podmínky, které umožní vstup soukromým společnostem s tím, že stát bude pouze vybírat daně.

Míra chudoby v Libanonu přesáhla 40 %. Proto stát dotuje některé základní komodity jako jsou pohonné hmoty, cukr, mouka, olej a léky. V poslední době se navíc tyto komodity staly náchylnými na vykořisťování. Obchodníci a pašeráci je prodávají do Sýrie za účelem zisku, a to na úkor státu a chudých občanů. To je možné z důvodu absence právoplatných hranic mezi Sýrií a Libanonem. Pokud jde o mezinárodní hranice mezi Libanonem a Sýrií, tak tam jsou pašeráci aktivní s podporou některých stran, které sympatizují s vládní mocí v Sýrii. Zboží pašují primárně do tamějších válečných zón. To stojí libanonské veřejné finance nejméně 5 miliard dolarů ročně. Otázka vymezení hranic mezi Libanonem a Sýrií byla a stále je předmětem politických sporů. Stát není schopen tyto hranice kontrolovat, aby zastavil toto neoprávněné jednání. Stát může pomoci znevýhodněným občanům vydáváním potravinových lístků nejchudším rodinám, podle nichž může občan získávat základní dotované materiály přímo z komerčních míst. Počet státem dotovaných komodit přesahuje 200, včetně pohonných hmot, cukru, mouky, oleje a léků. Zde je nutné odkázat na potřebu provést podrobnou studii

Ministerstva hospodářství k určení komodit, které by měly být dotovány a neposkytovat podporu luxusu.

Důležité je také hledání řešení pro syrské přistěhovalce v Libanonu. Podle nejnovějších statistik jejich počet přesahuje milion a půl, což představuje 27% obyvatel Libanonu.

Podpora poskytovaná Libanoncům tak zahrnuje i vysídlené Syřany a dále také palestinské uprchlíky, kterých je více než 600.000. Péče o tyto vysídlené osoby a uprchlíky stojí stát hodně peněz, zejména ve vzdělávacích, zdravotnických a sociálních odvětvích. Tento značný počet uprchlíků také hraje velkou roli v zaměstnanosti v Libanonu. Uprchlíci totiž berou práci občanům státu.

Dále je potřeba provést podrobnou inventuru nemovitostí státu, které jsou pronajaty za nízké ceny. Toto se týká zejména pobřežních nemovitostí. Libanon je totiž turistická země a má vhodné počasí pro cestovní ruch celý rok. Je potřeba udělat také podrobný soupis nemovitostí, které si stát pronajímá od jednotlivců nebo společností. Často je to za přemrštěné ceny anebo nemovitosti stát ani nepotřebuje. To zemi stojí nejméně 1 miliardu dolarů ročně.

Také je potřeba přehodnocení platů státních zaměstnanců a politiků tak, aby odpovídaly platům ve zbytku světa. Například prezidenti, ministři a poslanci dostávají své platy po celý život i po opuštění politického života a po jejich smrti je kompenzace převedena na členy jejich rodin. Státní zaměstnanci dostávají měsíční platy, které jsou v rozporu s ekonomickou situací státu. Například prezident dostává plat, který přesahuje plat prezidenta USA, nemluvě o alokacích, které patří jemu osobně a jeho rodině. Guvernér centrální banky dostává měsíční plat ve výši 50 tisíc dolarů a takových příkladů existuje mnoho.

Dalším potřebným krokem je zrušení systému odškodnění. Každý zaměstnanec veřejného sektoru po dosažení důchodového věku dostává za každý rok práce odměnu ve výši dvouměsíčního platu, což znamená, že finanční prostředky státu mají být vyplaceny v částkách, které stát reálně není schopen platit.

Ozbrojených sil a bezpečnostních služeb v Libanonu je hrozný přebytek. Je třeba stanovit jejich počet tak, aby vyhovovaly potřebám státu a možnostem zajištění požadavků na platy, léky, stipendia, půjčky s nízkým úrokem a kompenzace. Každému úředníkovi nebo instituci je přiděleno velké množství bezpečnostních pracovníků a například u prezidenta, premiéra a předsedy poslanecké sněmovny pracuje nejméně 5 000 důstojníků, policistů a bezpečnostních pracovníků na jejich ochranu, nemluvě o ministrech a zástupcích, soudcích, zaměstnancích první kategorie a mnoha dalších.

Změnami by mělo projít školství. Podporu by zasloužila hlavně modernizace bezplatného vzdělávání. Státní bezplatné vzdělávání se musí dostat na úroveň soukromého vzdělávání. Soukromé vzdělávání totiž nutí stát, aby platil dotace zaměstnancům veřejného sektoru v podobě vzdělávání jejich dětí ve vzdělávacích institucích. Zde je třeba poznamenat, že procento pracovníků v sektoru bezplatného vzdělávání financovaného státem daleko převyšuje počet takových pracovníků v jiných zemích a nejnovější statistiky ukázaly, že na každého učitele ve veřejných vzdělávacích institucích připadají pouze 3 nebo 4 studenti.

Jedna z hlavních složek korupce se týká státních zakázek. Státní zakázky by měly být transparentní. Nynější systém umožňuje ministrům a ředitelům institucí absolutní svobodu volby implementačních společností. Projekty jsou tak často svěřovány na základě vzájemného souhlasu politiků a provádějících společností. Zde je třeba poznamenat, že Libanon má specializované oddělení pro výběrová řízení státních zakázek. Toto oddělení ale neplní požadovanou systémovou roli, a to kvůli vůli úředníků přidělovat projekty výhradně ministři nebo řediteli instituce.

Libanon v posledním období trpí úplným kolapsem bankovního sektoru, což se veřejně objevilo po revoluci 17. října roku 2019, kdy byly peníze vkladatelů zabaveny nebo utraceny v bankách. Banky je totiž zase půjčili státu, který trpí v současné době naprostou neschopností splácet své závazky.

A to nejen místním bankám, ale i věřitelům prostřednictvím dluhopisů státní pokladny (eurobonds), kteří snížili rating státu u mezinárodních ratingových agentur na jednu z nejnižších úrovní. Centrální banka vyčerpala všechny své rezervy v zahraničních měnách, s výjimkou povinné rezervy, která se odhaduje na 16 miliard amerických dolarů. Dolar se stal vzácnou měnou, což zvýšilo jeho směnný kurz. Hodnota libanonské libry postupně klesala ze 1507 až 15 000 liber za dolar, tj. kurz 1000 %. Jde o politiku intervence centrální banky do směnného kurzu k udržení úrovně 1507 za dolar, čímž bylo za posledních dvacet let způsobeno mnoho ztrát. V současné době neexistuje žádné omezení poklesu libanonské libry vůči dolaru a zahraničním měnám, a to zejména protože Libanon je spotřebitelská země, která ročně dováží zboží ve výši více než 21 miliard dolarů a exportuje maximálně 3 miliardy. To znamená, že vždy trpí obchodním deficitem a potřebuje zahraniční měny, což zvyšuje směnný kurz vzhledem k faktorům nabídky a poptávky. V dohledné budoucnosti nedojde v Libanonu ke zlepšení v získávání cizích měn, a to především dolaru. Země perského zálivu považují Hizballáh za důvod k ochabnutí ekonomiky v Libanonu, protože implementuje iránskou agendu neshodující s jejich zájmy. Podpůrné země tak vyzývají předsedu vlády, aby vyloučil Hizballáh, který je klasifikován jako nepřítel, z účasti na nadcházející vládě.

Ukončení finanční krize vyžaduje především obnovení důvěry Libanonců v libanonský bankovní systém, protože pomoc, která může přicházet prostřednictvím půjček a darů ze zahraničí, nepřesahuje deset miliard dolarů a Libanon v současné době potřebuje dvojnásobek této částky. Obnovení důvěry v bankovní sektor v Libanonu je velmi obtížné, ale není nemožné. Nejprve je třeba najít řešení pro vkladatele, kteří nejsou schopni disponovat se svými finančními prostředky, které byly uloženy v bankách, což vyžaduje sloučení současných bank, kterých je v současné době více než šedesát a zvýšení základního kapitálu bank na 3 %. Dále je třeba pomoci bankám, aby získaly část svých peněz, které jsou u zahraničních korespondenčních bank a je potřeba také přijmout zákon o kontrole kapitálu, a to s cílem omezit zbytečné převody do zahraničí, zejména politikům, kteří dle odhadů převádějí i více než sto miliard dolarů. Měli by uplatňovat zákon na vymáhání zkorumpovaných peněz, které kradli politici a jejich následovníci po dobu třiceti let. Trestní vyšetřování prováděné mezinárodní společností, totiž potřebuje, aby byl schválen zákon, který umožňuje vyšetřovat pohyby kapitálu. Guvernér totiž pod záminkou zákona o bankovním tajemství odmítl poskytnout všechny požadované dokumenty, které jsou k vyšetřování nutné. Proto je třeba zřízení zvláštního soudu pro vyšetřování finančních trestných činů.

Je dobře známo, že zemědělský sektor zažívá utrpení způsobené malou rozlohou zemědělské půdy v Libanonu, jejími vysokými cenami, nedostatkem financování a vysokými náklady na zemědělství obecně. Příspěvek zemědělského sektoru k HDP se za poslední dvě desetiletí snížil z 12% na dnešní méně než 4% a hodnota vývozu zemědělství nyní nepřesahuje 400 milionů USD. Vhodným doporučením by bylo, aby zemědělské odvětví posílilo. Například přechodem na plodiny s vyšší hodnotou a přijetím moderních technologií. V úvahu tak připadá i pěstování marihuany pro léčebné účely, což by mohlo zajistit roční příjmy ve výši téměř jedné miliardy dolarů. V tuto chvíli se stejně pěstuje a je pod záštitou politiků, kteří inkasují zisky z černého trhu do své vlastní kapsy.

Podíl průmyslového sektoru na HDP se snížil z 18 % na 10 % a čelí nepříjemným výzvám kvůli slabé konkurenceschopnosti, vysokým výrobním nákladům, nedostatku průmyslových zón a rovněž i, kvůli špatným pracovním dovednostem.

Roční hodnota libanonského průmyslového vývozu nepřekračuje 2,5 miliardy dolarů. Je nutné se zaměřit na tři budoucí průmyslové odvětví: potravinářský průmysl, farmaceutický průmysl, výroba parfémů a kosmetiky.

Cestovní ruch představuje přibližně 5 % HDP a čelí výzvám souvisejícím se špatnou infrastrukturou, cenami letenek a omezenými hotelovými kapacitami. Lze doporučit podporovat obchodní cestovní ruch, hospitalizaci a také náboženský a kulturní cestovní ruch.

Důraz by měl být kladen na zvýšení počtu návštěvníků hlavně z evropských zemí, ale samozřejmě i těch arabských, a dále by bylo na místě zaměřit se na země, ve kterých je velký počet libanonských emigrantů.

Sektor znalostní ekonomiky v současné době představuje přibližně 1,5 % HDP a poskytuje přibližně 8 000 pracovních míst. Čelí však mnoha výzvám, které souvisí s marketingem, financemi, výzkumem, zákony, nízkým počtem patentů a nízkou úrovní infrastruktury (internetové služby). Znalostní ekonomika je považována za jednu ze slibných ekonomik v národní ekonomice a v budoucnosti by mohla hrát důležitou roli.

Ve finančním sektoru, který zahrnuje bankovní sektor, pojišťovací sektor a kapitálové trhy, lze doporučit rozvoj jeho digitalizace.

Je třeba posílit komunikaci s krajany, kteří jsou rozptýleni v zahraničí a posílit hospodářské vztahy se zeměmi ve kterých tito Libanonci žijí a dosahují velkých úspěchů. Je třeba, aby Libanonci žijící v zahraničí přilákali investice do rodné země. Toto vyžaduje vytvoření atraktivního podnikatelského prostředí pro zahraniční investory a také aktivaci konkurenceschopných produktivních odvětví, které mohou zlepšit ukazatele ekonomické výkonnosti, a tím tak i mohou pomoci vytvářet pracovní příležitosti.

5.3 Časové spektrum řešení finanční krize

Řešení, které navrhl student jsou krátkodobými oživovacími injekcemi pro Libanon. Časové spektrum řešení nepřesahuje 5 let a výsledky jsou celkem lehce předpověditelné.

Řešením těchto chronických problémů by libanonské ekonomice přineslo během příštích 5 let:

- Zvýšení ročního růstu HDP do roku 2025 o 5 až 6 %, čímž se HDP zvýší na 8 miliard dolarů.
- Zvýšení podílu produktivních odvětví na 35 % HDP.
- Vytvoření 370 tisíc pracovních příležitostí ročně, rozděleno takto: 50 tisíc v průmyslovém sektoru, 25 tisíc v zemědělském sektoru, 100 tisíc v sektoru cestovního ruchu, 60 tisíc v sektoru znalostní ekonomiky a 50 tisíc v sektoru finančních služeb.
- Snížení veřejného dluhu v poměru k HDP ze 171 procent na 110 procent a schodku veřejného rozpočtu z 10,5 % na 3 %.

Nutno říct, že pokud by měl být tento plán účinný je třeba, aby byla politická a bezpečnostní situace v Libanonu stabilní. Dále je třeba pozitivních hospodářských, finančních i regionálních podmínek a rovněž je nutná koordinovaná a solidární vláda. V první fázi nápravy je potřeba sestavit vládu, která přinese konkrétní návrh reforem. Na základě těchto reforem dostane Libanon od zahraničních států dary a bude si moci půjčit další finance k zajištění chodu státu. Bohužel situace v této chvíli vypadá tak, že se politické strany snaží dohodnout na tom, kolik ministrů bude mít vláda, aby měli moc ve svých rukách

6 Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na státní dluh Libanonu, který v současné chvíli prochází ekonomickou krizí. Předmětem této práce je nalezení vhodných řešení pro hlavní problémy vytvářející tuto krizi.

Po obrovském výbuchu v přístavu a obrazně i v Libanonské ekonomice se Libanonci stali oběťmi nezodpovědných zkorumpovaných vlád, které jednaly jen ve svůj prospěch a snažily se nahrabat, co nejvíce peněz na úkor chudých.

Státní dluh v Libanonu dosáhl bodu, ze kterého nebude vůbec lehké se dostat. Na základě analýzy situace byl sestaven plán, který může pomoci Libanonu dostat se z této nepříjemné situace.

Hlavním cílem této bakalářské práce byl sestavení plánu k řešení ekonomické krize v Libanonu. Dalším cílem byla analýza vývoje státního dluhu Libanonu od 90. let 20. století do současnosti v kontextu historicko-regionálních souvislostí. V neposlední řadě pak šlo i o srovnání vývoje státního dluhu v Libanonu a ČR.

Hlavní cíl práce, tedy sestavení plánu k řešení ekonomické krize, byl naplněn. Naplněny byly i dílčí cíle, mezi které patří analýza vývoje státního dluhu Libanonu a srovnání dluhu s ČR.

Hlavními metodami použitými při zpracování této práce jsou literární rešerše, analýza a komparace.

Úvod práce se zabývá státem Libanon v obecné rovině. Řeší jeho historii a dějiny jako státu i jako území. Dále je vysvětlen politický systém, jeho rozdělení a způsob vlády. Další část úvodní kapitoly se zabývá složením obyvatelstva v Libanonu, a to z hlediska náboženského (mezi sunnity, šiity a křesťanské maronity). Poslední část úvodní kapitoly se zabývá ekonomikou Libanonu. Tato část je stěžejní částí úvodní kapitoly, a to z důvodu nastínění ekonomických problémů a systémů, kterým se tato bakalářská práce věnovala. Konkrétně se zabývala všemi pilíři ekonomiky a hodnotila konkrétní resorty a v současné chvíli.

Další kapitola se zabývá regionálními vztahy na blízkém východě. Tato kapitola měla za úkol představit pozadí regionální vlivů na politické hry v Libanonu. Libanon je totiž malá země, která podléhá vlivům těch větších, mezi něž typicky patří například Sýrie, Írán či USA. To hraje obrovskou roli v politickém a v ekonomickém dění. Jsou zde popsány vztahy velmocí a způsoby spolupráce s politickými stranami v Libanonu.

Třetí kapitola teoretické části se věnuje zadlužení států v obecné rovině. Jsou zde vysvětleny rozdíly mezi veřejným dluhem a státním dluhem, vnějším a vnitřním dluhem a způsoby počítání dluhu. V této části jsou také uvedené metody, kterými státy řeší své dluhy, mezi něž patří např. vydávání státních dluhopisů nebo půjčky. Další část je zaměřena již konkrétně na státní dluh Libanonu a jeho strukturu. Součástí kapitoly je analýza politicko-historických souvislostí, které mají vliv na vznik a vývoj státního dluhu Libanonu od 90. let 20. století do současnosti. V poslední části této kapitoly je porovnán státní dluh ČR a Libanonu v letech 2012-2020. Zde jsou analyzovány větší výkyvy a také podíl vnitřního a zahraničního dluhu na dluhu celkovém.

Poslední kapitola teoretické části se věnuje čistě jen xmetodice zpracování bakalářské práce. Konkrétně řeší zdroje informací a způsoby, kterými se tyto informace zpracovaly, a to jak v teoretické, tak i v analytické části.

V analytické části se student věnuje v první řadě meziročnímu zadlužení státu Libanon. Zpracovává čísla, které získal výzkumem a postupně řadí události, které k těmto číslům vedly. Dále byl proveden výzkum veřejných financí a na základě získaných údajů bylo za pomoci vzorce vypočteno státní saldo v letech 2015-2019. Výsledky byly zakresleny do grafu.

Stěžejním bodem analytické části je druhá kapitola, která se věnuje konkrétním reformám, díky kterým se dostane Libanon z ekonomické krize. Patří sem jak ekonomické, tak i ekonomické reformy. Reformy se týkaly konkrétně ústavy, nastavení nového volebního zákona, řešení problému elektřiny, hlídání státních zakázek, osvobození soudní moci atp. Na základě zjištěných informací byly formulovány konkrétní vhodné návrhy reforem, které by Libanonu mohli pomoci. Poslední část analytické části řeší časové spektrum navržených řešení. Konkrétně se řeší, co se změní a v jakém časovém období.

Je doporučeno řešení krize dle plánu, který je komplexní, výstižný a dobře pasující na specifickou situaci v Libanonu.

Literatura

Odborné knihy a časopisy

DUMPER, Michael; STANLEY, Bruce E.; ABU-LUGHOD, Janet L. *Cities of the Middle East and North Africa.*: ABC-CLIO, 2006. ISBN 978-1-57607-919-5. (anglicky)

DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize.* V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-075-1.

HOMOLA, Bořek. *Období neklidu u Psí řeky: občanské války v Libanonu ve 20. století.* [Praha]: Agrofín, 2009. ISBN 978-80-904262-1-4.

HUNTINGTON, Samuel P. *Sřet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu.* V Praze: Rybka Publishers, 2001. ISBN 80-86182-49-5.

JEŽOVÁ, Michaela a Helena BURGROVÁ, ed. *Současný Blízký východ: politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti.* Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-45-7.

JÍRŮ, Lucie. *Vliv šiiitského duchovenstva na politiku a společnost.* Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2017. Blízký východ na křižovatce. ISBN 978-80-7422-521-5.

KRÁTKÝ, Ondřej. *Blízkovýchodní internacionála: milníky šiiitské aktivizace ve 20. století.* Brno: Václav Klemm, 2013. ISBN 978-80-87713-04-4.

LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe.* Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2013. ISBN 978-80-7204-861-8.

MALLEY, Muadth. *The Lebanese Civil War and the Taif Accord: Conflict and Compromise Engendered by Institutionalized Sectarianism.* *The History Teacher.* 2018, roč. 52, čís. 1, s. 121–159. Dostupné online [cit. 2021-02-21]. ISSN 0018-2745. DOI:10.2307/26646477.

PARKINSON, Brian R. *ISRAEL'S LEBANON WAR: ARIEL SHARON AND 'OPERATION PEACE FOR GALILEE'.* *Journal of Third World Studies.* 2007, roč. 24, čís. 2, s. 63–84. Dostupné online [cit. 2021-02-21]. ISSN 8755-3449. DOI:10.2307/45198862.

PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: základní kurz. 3., aktualiz. vyd.* Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2010. ISBN isbn978-80-86730-55-4.

ŠABACKÁ, Yvona. *Konflikt a politika velmocí na Blízkém východě: Libanon – bitevní pole velmocí.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-298-1.

TUREČEK, Břetislav. *Blízký východ nad propastí: cesta od orientálních diktatur ke svobodě a zase zpátky.* Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5558-3

Internetové zdroje

Banque Du Liban [online]. Dostupné z: <https://www.bdl.gov.lb/webroot/statistics/>

Banque du liban. Banque Du Liban [online]. Dostupné z: <https://www.bdl.gov.lb/tabs/index/6/189/Money-Market-Instruments.html>

Central Administration of Statistics - Economic statistics. Central Administration of Statistics - Home [online]. Dostupné z: <http://www.cas.gov.lb/index.php/economic-statistics-en>

D/USA

Fiscal Performance. Document Moved [online]. Copyright © 2017 All Rights Reserved. Powered By [cit. 27.04.2021]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.lb/en-us/Finance/EDS/FP/Pages/default.aspx>

Fiskální politika a státní rozpočet. Ekonomie, finanční trhy a Excel on-line | Finance v praxi [online]. Copyright © Finance v praxi 2017 [cit. 01.05.2021]. Dostupné z: <https://www.financevpraxi.cz/makroekonomie-fiskalni-politika>

Hizballáh – Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hizball%C3%A1h>

Italy's Economic Salvation -- Rename Its Debt. Forbes [online]. Copyright © 2021 Forbes Media LLC. All Rights Reserved [cit. 26.04.2021]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/kotlikoff/2015/01/16/italys-economic-salvation-rename-its-debt/>

Lebanon - national debt in relation to gross domestic product (GDP) 2010-2020* | Statista. • Statista - The Statistics Portal for Market Data, Market Research and Market Studies [online]. Copyright © Statista 2021 [cit. 26.04.2021]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/455257/national-debt-of-lebanon-in-relation-to-gross-domestic-product-gdp/>

Lebanon in crisis. The House of Commons Library [online]. Copyright © 2021 House of Commons Library. All rights reserved. [cit. 26.04.2021]. Dostupné z: <https://commonslibrary.parliament.uk/lebanon-in-crisis/>

Libanon – Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Libanon>

Libanon: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled | BusinessInfo.cz. BusinessInfo.cz - Oficiální portál pro podnikání a export [online]. Copyright © Zastupitelský úřad ČR v Bejrútu [cit. 26.04.2021]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/libanon-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-prehled/>

Makroekonomie I. Saldo státního rozpočtu. Skutečné saldo státního rozpočtu. Saldo státního rozpočtu. Strukturální saldo rozpočtu - PDF Free Download. Představujeme Vám pohodlné a bezplatné nástroje pro publikování a sdílení informací. [online]. Copyright © DocPlayer.cz [cit. 01.05.2021]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/2464156-Makroekonomie-i-saldo-statniho-rozpocetu-skutecne-saldo-statniho-rozpocetu-saldo-statniho-rozpocetu-strukturalni-saldo-rozpocetu.html>

Public Debt Time Series. Document Moved [online]. Copyright © 2017 All Rights Reserved. Powered By [cit. 26.04.2021]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.lb/en-us/Finance/PublicDebt/PDTS>

Public Debt Time Series. Document Moved [online]. Copyright © 2017 All Rights Reserved. Powered By [cit. 26.04.2021]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.lb/en-us/Finance/PublicDebt/PDTS/>

Státní dluh – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_dluh

Státní dluh Česka – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_dluh_%C4%8Ceska

Struktura a vývoj státního dluhu | Statistika | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. Copyright © 2005 [cit. 26.04.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/statistiky/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu>

Taif Agreement - Wikipedia. [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Taif_Agreement

ÚNRR – Úřad Národní rozpočtové rady [online]. Copyright © [cit. 26.04.2021]. Dostupné z: https://unrr.cz/wp-content/uploads/2019/06/Informa%C4%8Dn%C3%AD-studie_V%C3%BDvoj-st%C3%A1tn%C3%ADho-dluhu-%C4%8Cesk%C3%A9-republiky.pdf

Veřejný dluh České Republiky. Veřejný dluh České Republiky [online]. Dostupné z: <https://www.verejnydluh.cz/>

XXVI. ročník | Pražský studentský summit [online]. Copyright © [cit. 26.04.2021]. Dostupné z: <https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2019/02/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD-zadlu%C5%BEen%C3%AD.pdf>

ليس بلدًا للفقراء: كيف فاقم دَيْنُ لبنان عدم المساواة - مركز كارنيغي للشرق الأوسط - مؤسسة كارنيغي للسلام الدولي. مركز كارنيغي للشرق الأوسط - مؤسسة كارنيغي للسلام الدولي [online]. Copyright © 2021 [cit. 26.04.2021]. Dostupné z: <https://carnegie-mec.org/2019/10/04/ar-pub-79992>

Přílohy

Příloha 1 Platební bilance, devizové rezervy a HDP (2015-2019)

Platební bilance, devizové rezervy a HDP (2015–2019)					
Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Obchodní bilance (mld. USD)	-15,1	-15,6	-18	-17,03	-15,5
Kapitálové toky (mld. USD)	14,73	16,21	22,6	21,8	18,7
Platební bilance (mld. USD)	-3,35	1,24	-7,3	-8,1	-11
Deviz. rezervy vč. zlata (mld. USD)	45,73	50,33	53,1	54,6	31
Nominální HDP (mld. USD)	50,5	51,55	52,7	52,7	49
Čistý kapitálový účet (mil. USD)	132,18	-	-	-	-
Čistý běžný účet (mil. USD)	-827,67	-	-	-	-
Čistý finanční účet (mil. USD)	229,2	-	-	-	-

Zdroj: Ministerstvo financí v Libanonu (2020)